

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Александар I. Указом својим од 31. ов. мес. благоволео је потврдити усвојени од Народног Представништва

ЗАКОН

О именама и допунама у закону о административној подели Краљевине Србије, од 15. марта 1890., године, и у законима од 17. фебруара 1896 године, 5. јануара 1899 и 24. јануара 1900 године, којима су учињене измене и допуне овога закона.

који гласи:

I.

У члану 1., после заглавља „Окрузи“ и реченице: „Србија се дели на“, на место броја 16, ставља се број 17. У истом члану, у редноме броју 13. реч „Чачак“ замењује се са „Горњи Милановац“. А после редног броја 16. додаје се: „17. Чачански округ. Окружно место Чачак“.

II.

У члану 2. тачка XIII. мења се и гласи:

У рудничком округу.

- 1, Качерски срез (Рудник).
 - 2, Љубићки срез (Прељина).
 - 3. Таковски срез (Горњи Милановац).
- На крају члана 2. додаје се:

XVII. У чачанском округу.

- 1, Драгачевски срез (Гуча).
- 2, Жички срез (Краљево).
- 3, Моравички срез (Ивањица).
- 4, Студенички срез (Рашка).
- 5, Трнавски срез (Чачак).

III.

У члану 3. цела тачка XIII мења се и гласи:

XIII. Руднички округ.

Варош Горњи Милановац и срезови:

- 1, Качерски срез (среско место Рудник):
- 1, Вањани, 2. Бољковци, 3. Давидовица, 4. Крива Река, 5. Лалинци, 6. Ручићи, 7. Угриновци, 8. Штавица, 9. Босуга, 10. Драгољ, 11. Живковци, 12. Калањевци, 13. Трудељ, 14. Шутци, 15. Бранчићи, 16. Гукоши, 17. Дићи, 18. Ивановци, 19. Козељ, 20. Липље, 21. Моровци, 22. Пољанице, 23. Војковци, 24. Гуришевици, 25. Заграђе, 26. Јарменовци, 27. Манојловци, 28. Мутањ, 29. Рељинци, 30. Рудник, 31. Церова, 32. Шилопај.
- 2. Љубићки срез (среско место Прељина):
- 1. Брђани, 2. Прислоница, 3. Соколићи, 4. Бечањ, 5. Бресница, 6. Вујетинци, 7. Балуга, 8. Кољевићи, 9. Љубић, 10.

- Прељина, 11. Ракова, 12. Вранићи, 13. Горња Горјевница, 14. Мијоковици, 15. Миљевици, 16. Пријевор, 17. Трбушани, 18. Горња Трпча, 19. Доња Трпча, 20. Мојсиње, 21. Остра, 22. Станчићи, 23. Доња Горијевница, 24. Катрга, 25. Мрчајевци, 26. Видова, 27. Врчани, 28. Јанчићи, 29. Рошци, 30. Тамник, 31. Цветке, 32. Лађевци, 33. Обрва;

3. Таковски срез (среско место Горњи Милановац):

- 1. Ба, 2. Брајићи, 3. Коштуњићи, 4. Полом, 5. Теочин, 6. Брусница, 7. Грабовица, 8. Јабланица, 9. Луњевица, 10. Семедраж, 11. Бело-Поље, 12. Горња Врбава, 13. Горња Црнућа, 14. Доња Црнућа, 15. Доња Врбава, 16. Липовац, 17. Прњавор, 18. Врмчани, 19. Доњи Вранетићи, 20. Калиманићи, 21. Клагичево, 22. Леваја, 23. Љутовница, 24. Накучани, 25. Синошевићи, 26. Велеријеч, 27. Мајдан, 28. Неваде, 29. Сврачковци, 30. Леушићи, 31. Прањани, 32. Срезејевци, 33. Бањани, 34. Бершићи, 35. Брезна, 36. Дренова, 37. Лазан, 38. Лочевци, 39. Озрем, 40. Таково, 41. Шарани, 42, Горњи Вранетићи.

На крају истог члана 3. додаје се:

XVII. Чачански округ.

Варош Чачак и срезови:

- 1. Драгачевски срез (среско место Гуча):
- 1. Вирово, 2. Доња Краварица, 3. Лис, 4. Трбовац, 5. Церова, 6. Брезовица, 7. Бича, 8. Властелице, 9. Горњи Дубац, 10. Каона, 11. Милатовићи, 12. Горачићи, 13. Граб, 14. Губеревци, 15. Рогача, 16. Горња Краварица, 17. Гуча, 18. Живица, 19. Кривача, 20. Рти, 21. Турица, 22. Дучаловићи, 23. Зеоке, 24. Лучани, 25. Марковица, 26. Негришпори, 27. Пухово, 28. Ртари, 29. Тијање, 30. Бели Камен, 31. Вучковица, 32. Котража, 33. Миросалци, 34. Пшаник, 35. Трешњевица, 36. Доњи Дубац, 37. Дљин, 38. Крстац, 39. Лисице, 40. Лопатница, 41. Пилатовићи, 42. Прилипац, 43. Лиса, 44. Луке, 45. Осаоница.
- 2. Жички срез (среско место Краљево):
- 1. Краљево, 2. БогUTOвац, 3. Конарево, 4. Лопатница, 5. Маглич, 6. Прогорелица, 7. Вранеш, 8. Врба, 9. Вукушица, 10. Гролац, 11. Драгосињици, 12. Заклопача, 13. Отроци, 14. Подунавци, 15. Ратина, 16. Гокчаница, 17. Заступље, 18. Преколи, 19. Рудњак, 20. Церје, 21. Црвањ, 22. Брезна, 23. Готовац, 24. Замчани, 25. Каменица, 26. Ковандук, 27. Ковачи, 28. Крушевица, 29. Матаруге, 30. Мељаница, 31. Метикоши, 32. Рибница, 33. Адрани, 34. Грдица, 35. Јарчујак, 36. Чибуковац, 37. Буковица, 38. Врдила, 39. Дедојевци, 40. Дачићи, 41. Мрсањ, 42. Мусина Река, 43. Пекчаница, 44. Рођевићи, 45. Самаиле, 46. Поповићи, 47. Сирча, 48. Милочај, 49. Опланић, 50. Трговиште.
- 3. Моравички срез (среско место Ивањица):
- 1. Брезова, 2. Шареник, 3. Брусник, 4. Дајић, 5. Бједина Варош, 6. Ивањица, 7. Свештица, 8. Шуме, 9. Деретин, 10. Кушићи, 11. Маскова, 12. Опаљеник, 13. Сивчина, 14. Васиљевићи, 15. Врчак, 16. Ерчеге, 17. Медовине, 18. Равна Гора, 19. Смиљевац, 20. Братљево, 21. Глеђица, 22. Комадине, 23. Мана, 24. Ровине, 25. Рокци, 26. Вијоница, 27. Врмбаје, 28. Добри До, 29. Дубрава, 30. Прилике, 31. Радаљево.
- 4. Студенички срез (среско место Рашка):
- 1. Баре, 2. Бања, 3. Рашка, 4. Војмиловићи, 5. Ковачи, 6. Раковац, 7. Црна Глава, 8. Брезова, 9. Бресник, 10. Долац, 11. Баково, 12. Засад, 13. Савово, 14. Бињићи, 15. Градац, 16. Дражинићи, 17. Зарево, 18. Рудно, 19. Бзовник, 20. Врх, 21. Бадаљ, 22. Жутице, 23. Корлаћи, 24. Кремићи, 25. Курићи, 26.

Павлица, 27. Пискања, 28. Поцесије, 29. Рвати, 30. Семетеш, 31. Бела Стена, 32. Беоци, 33. Бањевац, 34. Брвеница, 35. Вариво, 36. Побрђе, 37. Бељак, 38. Гувниште, 39. Јариње, 40. Казановићи, 41. Лисина, 42. Муре, 43. Ново Село, 44. Рудница, 45. Боројевић, 46. Милатковић, 47. Носољин, 48. Плешин, 49. Себимиље, 50. Трнава, 51. Полумир, 52. Река, 53. Тадење, 54. Ушће, 55. Млачна, 56. Орља Глава, 57. Милићи.

5. Трнавски срез (среско место Чачак):

1. Балуга, 2. Бањица, 3. Вапа, 4. Виљуша, 5. Заблаће, 6. Жежевица, 7. Трнава, 8. Атеница, 9. Јездина, 10. Кулиновци, 11. Лозница, 12. Паковраће, 13. Парменац, 14. Придворица, и заселак Бејина, 15. Риђаге, 16. Качумије, 17. Лазац, 18. Пегница, 19. Премења, 20. Бапско Поље, 21. Горичани, 22. Жаочани, 23. Кукићи, 24. Липница, 25. Мршинци, 26. Рајац, 27. Слатина.

IV.

Сви трошкови око извршења овога закона, падају на терет државног буџета.

V.

Закон овај ступа у живот од дана кад га Краљ потпише.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. априла 1902. године, ПМ 8263 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела постављени су:

за начелника прве класе среза деспотовачког, Ђорђе Павловић, начелник исте класе среза прокупачког, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника прве кл. среза прокупачког, Живојин Крстић, начелник исте класе среза параћинског, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника прве класе среза посавског, округа београдског, Тома Миленковић, начелник исте класе среза ваљевског, по молби;

за начелника прве класе среза азбуковачког, Алекса Давидовић, начелник исте класе среза посавског, округа београдског, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника прве класе среза алексиначког, Милоје Петровић, начелник исте класе среза ражањског, по молби;

за начелника прве класе среза ражањског, Димитрије Барбуловић, начелник исте класе среза бањског, по потреби службе;

за начелника прве класе среза гужанског, Петар Марковић, начелник друге класе среза млавског;

за начелника прве класе среза бањског, Димитрије Миливојевић, начелник исте класе среза алексиначког, по потреби службе;

за начелника прве класе среза тимочког, Љубисав Димитријевић, начелник исте класе среза лесковачког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза косаничког, Светозар Огњановић, начелник исте класе среза масуричког, по молби;

за начелника друге класе среза млавског, Глигорије Поповић, начелник исте класе среза гужанског, по потреби службе;

за начелника друге класе среза жупског, Љубинко Петровић, начелник исте класе среза косаничког, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника друге класе среза параћинског, Божидар Ристић, начелник треће класе среза темнишког;

за начелника треће класе среза масуричког, Никола Милосављевић, начелник исте класе среза жупског, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника треће класе среза темнишког, Тодор Поповић, начелник исте класе среза деспотовачког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза ваљевског, Милорад Вујичић, начелник исте класе среза азбуковачког, по молби;

за начелника треће класе среза лепеничког, Драгољуб Миливојевић, ванредни секретар друге класе начелства округа крагујевачког и вршиоц дужности начелника истог среза;

за секретара прве класе начелства округа нишког, Василије Стојиљковић, председник општине власотиначке, по потреби службе;

за писара прве класе среза пожаревачког, Танасије Божић, писар прве класе среза лесковачковачког, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 20. априла 1902. године, ПМ 8752 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе Министарства унутрашњих дела Божидар Божић, писар прве класе среза врачарског, округа београдског;

за писара прве класе среза врачарског, округа београдског, Светомир Радовић, писар исте класе среза колубарског, округа ваљевског, — по молби;

за писара прве класе среза посавског, округа београдског, Светислав Мишић, писар исте класе среза посавског, округа ваљевског, — по потреби службе;

за писара прве класе среза подерског, округа подринског, Васа Аранички, писар исте класе среза мачванског, истог округа, — по молби;

за писара прве класе среза добричког, округа топличког, Милан С. Марковић, писар исте класе среза сврљишког, округа нишког, — по потреби службе;

за писара прве класе среза трнавског, округа рудничког, Михаило Ст. Протић, писар друге класе истог среза;

за писара прве класе среза расинског, округа крушевачког, Петар Живковић, писар друге класе среза кошаоничког, у истом округу;

за писара прве класе среза сврљишког, округа нишког, Милош Маријановић, порезник треће класе у пензији, по пристанку;

за писара прве класе среза рамског, округа пожаревачког, Милан Јанковић, писар исте класе среза кључког округа крајинског, — по молби;

за писара прве класе среза алексиначког, округа нишког, Коста Добрић, писар друге класе истог среза;

за писаре: прве класе среза млавског, округа пожаревачког, Мијаило Тодоровић, писар исте класе среза крајинског, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка и Димитрије Мијаиловић, писар друге класе среза пчињског, округа врањског;

за писара прве класе среза пчињског, округа врањског, Андрија Крстић, писар исте класе среза пољаничког, истог округа, — по потреби службе;

за писара прве класе среза беличког, округа моравског, Станимир Мијаиловић, писар исте класе среза пожешког, округа, ужичког, — по молби;

за писара друге класе среза посаво-тамнавског, округа подринског, Младен Маринковић, писар исте класе среза тамнавског, округа ваљевског, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара друге класе среза качерског, округа рудничког, Велимир Јовичић, писар исте класе среза арињског, округа ужичког, — по потреби службе и Ђорђе Јосимовић, писар друге класе управе града Београда;

за писара друге класе среза ужичког, округа ужичког, Благоје Радовановић, писар исте класе среза златиборског, истог округа, — по молби;

за писара друге класе среза златиборског, округа ужичког, Димитрије Јовановић, писар исте класе, среза ужичког, — по потреби службе;

за писара друге класе среза мачванског, округа подринског, Војислав Кимпановић, бивши срески писар исте класе;

за писара друге класе среза параћинског, округа моравског, Милан Димитријевић, писар исте класе среза масуричког, округа врањског, — по молби;

за писара друге класе среза пчињског, округа врањског, Петар Карагуновић, писар исте класе среза алексиначког, округа нишког, — по молби;

за писара друге класе среза посавског, округа ваљевског, Коста Младеновић, писар исте класе среза колубарског, округа београдског, — по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за писара друге класе среза заглавског, округа тимочког, Милан Николић, писар друге класе неготинског првостепеног суда, — по потреби службе;

за писара друге класе среза расинског, округа крушевачког, Димитрије Лукић, ванредни писар прве класе начелства округа пожаревачког и вршиоц дужности писара среза млавског, округа пожаревачког;

за писара друге класе среза колубарског, округа ваљевског, Стеван Лучић, писар исте класе среза таковског, округа рудничког, — по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за писара друге класе среза таковског, округа рудничког, Живојин Златановић, писар исте класе среза белничког, округа моравског, — по потреби службе;

за писара друге класе среза пољаничког, округа врањског, Мијаило Стојиљковић, писар исте класе среза добричког, округа топличког, — по потреби службе;

за писара друге класе среза алексиначког, округа нишког, Михаило Младеновић, писар исте класе среза кључког, округа крајинског, — и Милоје Лешјанин, писар исте класе среза колубарског, округа ваљевског, — обојицу по молби;

за писаре прве класе Управе вароши Београда: Димитрије Петровић, писар друге класе среза власотиначког, округа врањског, — по молби, и Живојин Белонавић, бивши срески писар;

за ванредног писара прве класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза крајинског и прима плату из плате овога, Владимир Поповић, ванредни писар прве класе начелства округа подринског и вршиоц дужности писара среза азбуковачког, — по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за ванредног писара прве класе начелства округа пожаревачког, а да врши дужност писара среза млавског у истом округу и прима плату из плате овога, Гргур Бркић, писар исте класе начелства округа пожаревачког;

за ванредног писара прве класе начелства округа крушевачког, а да врши дужност писара среза ражањског и прима плату из плате овога, Ђура Петровић, бивши писар начелства;

за ванредног писара прве класе начелства округа београдског, а да врши дужност писара среза колубарског, истог округа и прима плату из плате овога, Милан Момировић, бивши порезник;

за ванредног писара прве класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза кључког и прима плату из плате овога, Ђура Јовановић, писар друге класе Управе вароши Београда, — по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за писара прве класе среза пожешког, округа ужичког, Ђорђе Стојановић, писар исте класе среза тимочког, округа тимочког, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за ванредног писара прве класе начелства округа врањског, а да врши дужност писара среза масуричког и прима плату из плате овога, Ђорђе Петровић, писар друге класе нишког начелства;

за писара прве класе начелства округа тимочког, Марко Ђорђевић, ванредни писар исте класе начелства округа врањског и вршиоц дужности писара среза пољаничког, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара прве класе начелства округа топличког: Живко Живковић, писар друге класе начелства округа београдског и Михаило Мићић, писар друге класе истог начелства;

за писара прве класе начелства округа подринског Сима Николић, писар друге класе истог начелства;

за писаре друге класе Управе вароши Београда: Душан Јанковић, писар четврте класе Министарства Унутрашњих Дела и Коста Исаковић, писар прве класе начелства округа београдског, обојицу по потреби службе, и Божидар Ристић, ванредни писар прве класе начелства округа ваљевског и вршиоц дужности писара среза ваљевског, по молби;

за ванредног писара прве класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза поречког и прима плату из плате овога Мијаило Богдановић, писар исте класе начелства округа моравског, — по молби;

за ванредног писара прве класе начелства округа крушевачког, а да врши дужност писара среза третеничког и прима плату из плате овога, Бранко Вукојевић, ванредни писар друге класе истог начелства и вршиоц дужности писара истог среза;

за ванредног писара друге класе начелства округа ужичког, а да врши дужност писара среза златиборског и прима плату из плате овога, Мирко Гавриловић, ванредни писар друге класе истог начелства и вршиоц дужности писара среза ужичког, — по потреби службе;

за ванредног писара друге класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност писара среза колубарског, Веља Рамадановић, писар треће класе Управе вароши Београда — по молби;

за ванредног писара друге класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност писара среза тамнавског и прима плату из плате овога, Чедомир Алексић, писар треће класе Управе вароши Београда, — по молби;

за писара треће класе Управе вароши Београда, Љубомир Јоцић, писар друге класе начелства округа београдског, — по потреби службе;

за писаре друге класе начелства округа београдског, Ђорђе Минцић и Лука Петровић, писари треће класе Управе вароши Београда, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа ужичког, Велимир Влајковић, писар исте класе начелства округа крушевачког, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара друге класе начелства округа крушевачког, Василије Николајевић, писар друге класе начелства округа ужичког, — по молби;

за писара друге класе начелства округа нишког: Михаило Димитријевић, писар треће класе Управе вароши Београда, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка и Витомир Денић, ванредни писар друге класе истог начелства, и вршиоц дужности писара среза моравског, округа нишког, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа пиротског, Ђорђе Јотић, писар исте класе начелства округа топличког, по молби;

за писара друге класе начелства округа пожаревачког, Милан Радисављевић, ванредни писар друге класе истог начелства и вршиоц дужности писара среза млавског, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа моравског, Јован Мандил, писар исте класе начелства округа смедеревског, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара друге класе начелства округа смедеревског, Добросав Шишмановић, ванредни писар друге класе начелства округа крајинског и вршиоц дужности писара среза поречког, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 11. априла 1902. године. ПМ 8421 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Ђорђе Атић, писар друге класе среза заглавског, округа тимочког, и

Ђорђе Миленовић, ванредни писар друге класе начелства округа крушевачког и вршилац дужности писара среза расинског, — на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 12. априла 1902. године ПМ 8718 у Београду.

Указом Његовог Величанста Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 2. априла, ове године, Бр. 1123., које гласи:

„да се Јосиф Топаловић, крмар на броду „Такову“, родом из Плеваја, у Старој Србији, и поданик турски, по молби својој, прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађанског закона, као досадањи српски заштићеник“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. априла 1902. год. ПМ 6723 у Београду.

Свима начелствима и управи града Београда.

У последње време учестале су доставе да се „Сахарин“ — анхидрит ортосулфанин бензове киселине — јако употребљава за фалсификовање природних и фабрикацију вештачких вина. Ова појава може у врло кратком времену озбиљно оштетити народно здравље, ако се промет и употреба „Сахарина“ тачније не регулише. Регулисање овог питања потребно је и с тога, што, за сада, у нас нема још никаквих наређења о употреби и промету „Сахарина“, а међутим, према мишљењу Главног Санитетског Савета, уређење тог питања преко је потребно, за то, што, и ако „Сахарин“, у малим дозама није штетљив за људски организам, ипак, ако се дуже употребљава, може имати штетних последица, и изазвати повраћање, пролив и губитак апетита. Како по неки подносе доста велике дозе као 1—2 грама, без штетних последица, док други од много мањих доза, једног десиграма па и једног сантиграма, добијају знаке поремећеног варења, — то је врло тешко одредити максималну дозу употребе „Сахарина“. — Како у исто доба, „Сахарин“ никако не може заменити шећер, јер је шећер храна, а „Сахарин“ само зачин, због слатког укуса, то се, са ових, и мало час поменутих разлога, никако не може одобрити дометање „Сахарина“ јелу, пићу и осталим животним намирницама.

Руковођен овим својствима „Сахарина“ Главни Санитетски Савет у седници својој од 8. марта о. г. Бр. IV. донео је мишљење, да увоз овог медикамента треба дозволити само апотекарима, и његову употребу ограничити само на лекарску прескрипцију.

Са наведеног, а на основу чл. 1., 3., 4., 24. и 33. закона о уређењу санитарске струке и чувању народног здравља од 1881. године.

Наређујем:

1. Увоз, држање и продаја „Сахарина“ — анхидрита ортосулфанин бензове киселине, одобрава се само апотекарима. Нико други не сме увозити, држати и продавати овај артикул.

2. Апотекари не могу „Сахарин“ издавати у ручној продаји већ само на лекарску ординацију. При експедицији поступаће исто онако као и са лековима који се у такси налазе под знаком крста.

3. Сва јела, пића и остале животне намирнице, у којима се анализом нађе „Сахарина“, сматраће се као фалсификовани, и са њима ће се поступати према §. §. 372. и 382. казненог закона; а одузети предмети, према њиховом својству, морају се или уништити, или ће се, ако се пречишћавањем или иначе могу учинити употребљивим, продати у корист болнице.

4. За непослушност према овој наредби, у колико се она односи на апотекаре, казниће се према члану 24. закона о чувању народног здравља од 1881. године.

За остала лица вреде одредбе казненог закона и правила о продаји отрова и отровних ствари.

Препоручујем начелству — Управи, да ову наредбу у своме подручју објави, на потпис саопшти подручним лекарима и апотекарима, и стара се о њеном тачном вршењу.

СБр. 4573.

16. априла 1902. год.

у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Н. Д. Стевановић с. р.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

(Наставак)

VI. Деца

У расправи о професионалном просјаштву морају се поменути и деца. Улога коју она морају играти у просјачком занату јесте једна од најтамнијих мрља у животу модерног друштва. Један је право казао да је употреба малих сиромаша једна од највећих престапа. Али та одвратна радња по његовом мишљењу није кажњива. Али та последња примедба није тачна јер у казним законима за Русију и Немачку тај је случај предвиђен кад неко пошаље децу у прошњу. И у Русији и у Немачкој такви се казне затвором.

Као што смо казали просјак мора изазвати сажаљење пролазника. А то најлакше бива кад проси дете, чије бледо и мршаво лице мора у сваком срцу узбудити сажаљење. Љубав према детету урођена је сваком човеку. С тога се тим осећањем просјаци и користе. Свуд, у градовима и у селима, среташу се деца која просе милостињу или жене са одојчетом на грудима. По неки пут су то доиста деца просјакиње, али много чешће узимају оне децу од родитеља под најам; за извесну накнаду. По некој просјакињи деца су безусловно потребна, јер је то њихов систем да просе милостињу.

У Паризу на пр. седи на пијаци Слоге једна жена која 15 година њено дете доји.

Руској просјакињи деца су и из других разлога корисна. У Русији постоји рђав обичај извесних дана у недељи сваком просјаку дати по један бакарни новац. Такав дар добија сваки човек који у кућу уђе, па наравно и деца. Према томе једна просјакиња поведе више деце; што их више поведе, више новца и добије.

Пошто је таква просјакиња просила код свих познатих добрих људи, тада таква лажна мајка тражи на улицама какво место које је за дечију прошњу нарочито угодно. Најбоља је улица пред каквом дечијом болницом. Свака мајка која у тој болници посећује своје болесно дете или га доноси лекару на преглед има сажаљења и према туђој деци и радо дели милостињу. Нису рђавија ни места по јавним вртovima где деца играју. Ту и сама деца траже од својих родитеља бакарних новца за мале сироте просјачке.

Пошто су тако деца потребан инструменат просјачке индустрије то се са њима води редовна трговина и у лоповским пећинама сваког великог града деца се добијају увек за новац и добре речи. У Паризу стаје једно такво дете 1½ динар дневно. Та иста трговина цвета и у Русији. Што је слабуњавије и болешљивије дете, то му је већа цена. У Бечу се нарочито траже деца која пате од великог кашља, а у Петрограду она која имају инглеску болест (рахитис), или која имају гнојаве ране и отоке на лицу. Па и сељаци знају за такве уговоре. Слепци узимају дечаке као вође под најам и плаћају њиховим родитељима за то 3—8 рубаља годишње. Професионални просјаци, нарочито они из губерније Пенсе узимају под најам годишње више деце из различитих села, и плаћају за њих родитељима 5, 7 па и 9 рубаља годишње. Више таквих просјача поведу по 5 дечака на пут. Шеф таквог просјачког предузећа седи у својим колима, док деца иду по селу од куће до куће и купе милостињу.

Ти факти невољно намећу питање „шта ће бити од деце“. Наравно штетни људи. Од детињства навикавају их на просјачење, посвећују их у све тајне те професије и навикавају их на лаж и крађу. Још рано почну се она дружити са пропалим људима, који су сви одани пијанству и пороцима. Наравно да дете које одрасте у таквим приликама, полако постане неваљалац. Дечаки постају просјаци и лопови а девојчице покварене женске.

Мора се додати и то да се деца кваре и суровим поступањем. Просјакиња држи одојче на грудима, али кад људи пролазе, тада она штима и туче малишана да би заплакао. У добу од 10—12 година деца морају сама да просе милостињу. А да

би маскирали просјачење и децу заштитили од полиције, метну им у руке мале ствари без вредности на пр. Жигице, које она пролазницима нуде на продају или музичке инструменте, којима досађују мирним грађанима. Уједно је утврђена извесне сума, коју деца морају донети кући у вече. А ако деца на успеју да толико новаца скупе, тада добијају ужасне батине.

Да би то што смо рекли мало илустровали да испричамо неке мале епизоде. Доцкан једне зимње ноћи на мразу наиђе један патролција у Паризу на једног дечка од 12 и једну девојчицу од 8 година. Деца су се била завукла у једну капију да се склоне од мрза. Он их одведе у полицијски биро где деца топлота и нешто хране поврате живот. При саслушању призна дечко одмах да више не може да сноси батине. Он се је крајње напрезао да скупи четири динара, а пошто је поуздано знао шта га код куће чека, то се није могао одлучити да иде кући.

Таквих призора има често и у Русији. У марту 1897 год. нађу у дворишту другога пука два дечака, једног од 10 а другог од 7 година. Деца бежу у ритима, дрктаху од ладноће и бежу се сакрила под једне саонице. При саслушању признаду да их њихови родитељи шиљу у прошњу, али пошто су мало новаца напросили морали су другу ноћ да проведу под ведрим небом, јер би код куће добили ужасне батине. О истинитости тога уверила се полиција.

Али најинтересантнији факат налазимо у губернији Пенси. Једно мушко сироче продаду суседи једном просјаку из села Голицино који га одмах поведе собом на пут у Саратов и Оренбург. У првом граду, у који су стигли, изашље он дечка да проси милостињу и при том му каже суму, коју је он у току дана морао заслужити. Али на жалост он донесе много мање него што му је заповеђено. Први пут задовољио се просјак тим што је дечка силно изгрдио. А кад је и другог дана резултат био тако исто рђав тада просјак побесни. Тек што су оставили село, просјак заустави свог коња скине дечка с кола и тако га ишиба да сиромаш дечко падне у несвест. Кад је несретник дошао себи, лежао је у кодима, која су брзо јуриша степом. И идућих дана понављало се то исто. Поред свега највећег напрезања он није могао ту суму напросити. Најзад се одлучи да бега, и прилику за то угроби наскоро пред Оренбургом. Дечко се користи приликом, кад га је послао у оближње село за ракију, да утекне. Он се сакрије у густу трску, која је расла поред речне обале и то тако вешто да га просјак није могао наћи. Али тек тада виде сиромаш дечко целу озбиљност свог положаја. Он је остао са свим сам у степи, не знађаше пута и немаше ни комад леба да утиша глад. Са неисказаном муком доспе он до најближег села, одакле је после неколико месеци лутања могао стићи у свој завичај.

Природно је да деца при таком поступању врло често пропадају, јер само снажно тело може све те патње издржати те није чудо кад просјаци из Пенсе поведу собом на пут 2 или 3 дечака, а врате кући само једнога.

Ти су факти ужасни али на жалост такви злочини бивају често. У великим градовима на пр. налази се увек жена, које њихову болесну децу понесу на улицу ма да знају да су хладноћа и влага за те мале болеснике опасније од отрова. Један статистичар познавао је лично у Паризу једну просјакињу, која је имала 4-ро деце, и сва су јој деца помрла због тога што их је по цели дан излагала шкодљивом упливу кише и снега. После је узела под најам и пето дете да би њен добитни посао могла наставити. На суду у Бечу признала је једна просјакиња са свим отворено да се она храни од прошње на улици и да увек носи собом по неко одојче, које она узима под најам за извесну малу суму. Ако дете умре, она може за новац увек друго набавити.

Ти факти довољно казују, али је у питању да ли је против једне такве просјакиње икад подигнута тужба због убиства деце излажући их систематски хладноћи при свом прошњу.

Наш опис улоге коју дају деци у просјачком занату био би прилично непотпун кад не бисмо поменули да деца често бивају онакажена да би просјаци помоћу таквих богаља увећали приходе. Да поменемо један распис француског министра унутрашњих послова, Гобле-а од 1887., у коме се на једном месту вели „Испитивањем полиције доказало се да врло често од несретне деце намерно праве богаље, спречавајући вештачки

њихов развитак или онакажујући њихове удове“. Тај се злочин врши и у другим земљама. Аустрија у том погледу заузима прво место а и у Русији није боље. То онакажавање деце од просјака помиње се у Русији у једном распису од 1682 год. А и данас тога има. Год. 1898 у једној варошици губерније кијевске ухапшена је једна просјакиња која је једну 7-мо годишњу девојчицу вукла у једним колицима. Сирото дете изгледало је ужасно. Оно не само што је било потпуно слепо, него је имало и изврнуте руке и ноге. Пошто се у том месту врло често виђају сви могући богаљи, то појав те просјакиње није падао у очи. Али једног дана кад су поред ње пролазиле две жене, сирота девојчица повиче гласно „Водите ме мојој мајци“. Жене зачуђене таквом молбом зовну оближње људе, и тада девојчица исприча да је она већ више месеци код просјакиње али да је раније живела код своје мајке која се звала Ревека. Даље се ништа није могло дознати од детета. Али просјакиња тврђаше да је она дете на поклон добила.

Али тај ужасни факат није усамљен. Год. 1899 у седници петроградског друштва за заштиту малолетних саопштено је да су у околини једног манастира затворени неки просјаци који су једном детету сагорели очи. Још је жалоснија ова епизода која се је одиграла у лето 1900 год. у варошици Садонску. 16. Јуна слави се тамо свети Тихон, који је оснивач манастира и заштитник вароши. Тога дана иду тамо многи сељаци и просјаци се користе том приликом да на црквеним вратима просе милостињу. Једна сељанка приближи се месту где седе слепци и пружи једном онакаженом дечаку један мали дар са речима. „Моли се за душу мога умрлог детета Јована“. Дечко прими пару, прекрсти се и посматраше ту жену пажљиво. На једанпут промуца он дркћућим гласом речи „Мајко, ти дајеш твоме сину сувише мали дар“. Жена се упрепасти, посматраше дечка и викну болно „Дете моје, моје сирото дете“. Шта су од тебе урадили, кад су се обоје умирили исприча дечко своју историју. Пре две године, кад се је играо на улици, прођу једна кола у којима су седели просјаци и слепци, који га замоле да им покаже пут до најближег села. Пошто су му обећали поклон то дете послуша и поспе се у кола код њих. Али тек што је ушао у кола, просјаци ошину коње да би што пре измакли. Дечко их мољаше да га пусте али га они претњама натерају да ћути, те је морао бити миран. После неколико дана стигну они на једно место где су могли чинити што су хтели а да дечко не би побегао затворе га они у један подрум. Тамо они онакаже сирото дете, пребивши му и ноге и руке. Пошто је та страшна операција била готова, онда су просјаци вукли сиромаша богаља свуда собом и скупљали богате милостиње, кад је несретни дечко довршио своју причу, сељаци, који су се ту били скупили, били су тако раздражени да су хтели просјаке да линчују и једва је полицији испало за руком да поврати ред.

Страшна слика по свршетку 19 столећа.

(Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

8

7. Убијање животињама.

(Наставак)

Давање животињама да убијају људе често није било ништа друго него народна забава, приређивана свечаним приликама, као што су и данас још борбе с биковима у Шпанији најомиљеније светковине а које се могу сматрати као остатци старих варварских пресуда. У доба римских царева таква погубљивања била су најчешће народне забаве, кад је какав цар славио свој рођен дан, онда је и народу требало његовог уживања а никад није оскудевало у лицима која су била осуђена на смрт, а ако ових није било довољно, тада се увек налазио потребан број Хришћана, који су оглашавани као опасни чаробници и томе слично, и народ, као и његов сретни цар имали су своје уживање. Такве жртве давале су животињама, пошто су прво биле везане а често и за колац, па и онда кад су дивљи зверови

били човечнији него људи и поштедели своје жртве, то су онда те несретнике убијали на други начин. У такве несретнике дошао је и свети Игњат. А кад су хтели да повећају народно уживање, тада су ушивали жртве у животињске коже и тада су дражили дивље зверове на њих. Други осуђеници могли су се слободно кретати, шта више давато им је и оружје у руке, па и ако је била опасна игра борити се кратким мачем против најужаснијих зверова, ипак се осуђеници увек надао. Ако су погинули добро, бар за судије и власнике, ако су победили било је опет добро, а за борце још боље, јер им је враћана слобода. Позната је прича о неком Андроклу, који је извадио три из шане једног лава и кад је био осуђен да се с лавом бори, случајно се десио тај исти лав који га позна и поштеди и тако буде ослобођен. И Данила су лавови поштедели, и има још таквих примера. Већином је казна *ad bestias* изрицана против робова и нижег народа због оцубиства и т. д. Хришћани нису никад били сигурни, јер и при најневероватнијим приликама викао је народ „Хришћане бацајте лавовима и зверовима“ (*Christianos ad levnes et bestias*). Хришћани су били одговорни и за најразличније природне догађаје. Ако је Тибар прешао преко обале и поплавио земљу, то су хришћани били криви; ако Нил није прешао обалу те због тога њиве остале бесплодне, опет су Хришћани били криви; тако кад су бивали земљотреси, глад, куга, морали су Хришћани одговарати и у масама су бацани дивљим животињама. И како према томе стоји то што су доцније и сами црквени оци при гођењу вештица много горе радили него Римљани. Нарочито је цар Нерон уживао у томе што је Хришћане после дугог мучења, ушивао у коже животињске и за тим пуштао на њих надражене псе да их раскину. Гледајући то он се је обично толико смејао да су му сузе текле. А обично су осуђенике свлачили голе, па су их тако давали животињама а од тога нису, штедели ни жене. А за то су употребљавали не само дивље зверове, лавове, тигрове и др. него и псе, дивљег вепра, свиње, бикове и др. Те су животиње прво дражили до беснила па су их после пуштали на њихове жртве.

Поменули смо већ да је погубљавање животињама врло стари метод и да се је то казнино средство далеко раширило. У ствари једва да има икоја земља на свету, у којој тај начин погубљавања није ређе или чешће примењиван и наравно да

Сл. 7. — Убијање слоновима.

су употребљавали оне животиње, које је било најлакше добавити и које су сматрали за најзгодније. Тако су у старој картажи најрадије употребљавали слона, који је осуђенога зубима кидао, сурлом бацао и ногама газио. Наравно да се против слона један човек није могао бранити, те слон није ни употребљаван за борбе на живот и смрт, него пре за погубљавање у масама. И на острву Цејлону Слонови често извршују смртну казну и тада им набадају на зубе нарочито оштро гвожђе. И у Индији служе се слоном за исти посао. А осим Слонова давано је и крокодилима да врше смртну казну. Египатски краљ Птоломеј Филопатор пошто је освојио Јерусалим, послао је више хиљада Јевреја у Александрију да их тамо 500 слонова изгасе. Али усрдне молитве свештеника Елеазара бог учини да се од-

клони та осуда од Јевреја; Слонови нису хтели да учине никакве повреде осуђенима и краљ се томе толико зачудио да је тим Јеврејима поклонио живот и слободу.

У Сирији је био обичај да осуђене бацају рибама за храну и такву је смрт претрпела и једна краљица. А за такве случаје прича се и о Римљанима који су своје рибе ранили робовима које су због најмањих погрешака осуђивали на такву ужасну смрт. И распете на крст често су пуштали да их раскину и пождеру дивље животиње. У Немачкој је био обичај да Јевреје, који су завели Хришћанке обесе за ноге и пустили да тело несретника раскину пси, и тај се обичај одржао и преко средњег века. И Шпанци су, после открића Америке поред свих других могућих мучења пуштали несретне урођенике да их пси растргну.

И ако су осуђене давали дивљим животињама, то су они трпели ужасну али сразмерно брзу смрт. Али то није било по вољи грозним тиранима, који су све могуће чинили да што дуже могу, да продуже муке своје жртве. Опет су то били Персијанци који су и при убијању животињама грозно продужавали муке својих жртава. Прича се за једног персијског краља да је хришћане голе наге бацао у једну рупу, у којој је држано много мишева, којима предходно нису давали никакву другу храну. Хришћанима су везивали и руке и ноге да се не би бранили и онда су мишеви лагано глодали удове хришћана и причињавали им тиме најужасније и трајне болове.

У другим земљама везивали су осуђенога у мравињаку, те је и то била једна од најужаснијих смрти, а слична тој друга једна казна, која је примењивана у Немачкој а без сумње је оријенталног порекла. То је везивање голог осуђеника пошто су га намазали медом. Несретници, осуђени на таку казну имали су двоструке муке да трпе, једно сунчана припека а друго убоди инсеката, који су, намањени медом, бесно налетали. И Плутарх и доцнији писци помињу ту казну.

Сл. 8. — Убијање инсектима.

Особена и врло стара казна немачког права била је у томе што су доловима метали на груди парче сирове меса, које је један кобац морао појести. Али пошто то мало меса није било довољно да утиша глад грабљиве тице, осуђеник је бивао у опасности да му кобац не чупа месо из његовог тела, и та је опасност бивала увек тако близу да је скоро бивала сигурна.

На северу Европе постојала је казна која јако опомиње на копча и лопова и која је поглавито примењивана према побеђеном непријатељу. Таквом несретнику урезивали су у месо, а највише на леђа, слику какве тице, Совуљаге и др. И као што су у Картаги пуштали Слонове да изгасе осуђенике, тако су на северу по неки пут бацали осуђенога на друм и изгазили га коњима.

3. Узиђивање и закопавање живих.

У систем лаганог смртног мучења долази и узиђивање и закопавање живих и по тим казнама може се јасно видети како се је сверепоност све више развијала, како је брзо убијање морало временом све више уступати што дужем мучењу. Наравно да је узиђивање због свог трајања морало бити ужасно, али је закопавање живог било много страшније. Једна од најстаријих казни за оне који су се у борби показивали плашљивци, што је, под свима околностима сматрано као крајње стидно и срамно, била је та да су таквог плашљивца бацали у бару или да су га давили у блату и ђубрету, јер је и у средњем веку као и у старо доба лична храброст била најодличнија врлина а плашљивост као мана која се казни смрћу.

Закопавање живог, не у барама и блату него у земљи била је казна нарочито за жене и то за такве преступе због којих су људи вешани или ломљени на точку; а у многим случајима место закопавања употребљавало је утопљавање и спаљивање скоро увек за она дела, за која су људе кидали на комаде. Обично су оне жене које су убијале децу, живе закопавали и при том су им продерали колац кроз груди и тако исто живе су закопавали и кушлерке а у нарочитим случајима метали су трње на гроб живих закопаних, што је сматрано за нарочито срамно. У законима средњег века казна закопавања живог прописана је била само за оне које су убијале децу, али пошто је и земаљским законима и месним обичајима остављено било довољно слободе то су живе закопавали и због других преступа.

Казна закопавања живог била је необично много раширена и често је била само го акат самовоље. Тако је Отон I Баварски после победе над Мађарима дао је сто ухваћених непријатеља живе закопати, пошто су му војници били уморни од страховите сече. И на истоку је та казна била позната Персијски цар Камбиз често ју је примењивао и због једне мале кривице наредио је да се 12. отмених Персијанаца живи закопају. О једном персијском шаху прича се да се је због једног покушаја тровања против њега тиме осветио што је четрдесет својих жена и своју мајку закопао живе. У Перу су оне који су скрнавили храм и худили на бога заједно са нечистим животињама живе закопавали. Тако су и содомите, и ако су их обично спаљивали заједно са животињама, с којима су погрешили, често за казну живе закопали. Још 1659 један Содомит био је ушивен у кожу краве, коју је злоупотребио и за тим жив закопан.

Још грозније од закопавања живог јер спорије делује било је узиђивање преступника. Узиђивањем није увек наступала скоро смрт, од угушења, него су живели у њиховој »вечитој тамници« док нису лагано подлегли мукама глади и жеђи: Још у старом Риму било је познато то страшно погубљавање а нарочито су примењиване против весталких девојка кад су постајале жртве своје љубави. А те весталке нарочито су гледали да заведу покварени и блазирани богати пустолови у Риму. И према њима је увек немилосрдно поступано, тако да су увек заведене весталке бивале или живе закопаване или узиђиване, и за то погубљавање био је у Риму један нарочити крај који се звао Campus sceleratus, тако су и у средњем веку старешини манастира узиђивали калуђерице које се нису одржале у чистоти.

А узиђивање је бивало и акат гадне самовоље. Код четири весталке, које је цар Каракала, покушавао да заведе, наишао је он на неодољиви отпор; те из гадне освете он оптужи све четири да проводе нечист живот и све четири буду узидане.

У немачким, француским, шпанским и италијанским манастирима узиђивање се вршило од 11 до 18 столећа. Инквизиција је изрицала узиђивање често и као светску казну, а и светски судови изрицали су често ту страшну пресуду, а нарочито у Швајцарској.

И из празноверице су по неки пут узиђивана жива деца у зидове тврђава и градова, јер се веровало да такве зидове непријатељ не може разорити. Али та сверепоност наравно да нема ничега заједничког са казном.

(Наставиће се)

ХЕМИЈА У СЛУЖБИ МОДЕРНЕ КРИМИНАЛИСТИКЕ

Од како је наука почела боље корачати и примењивати се у практичним стварима живота, њоме се служи и полиција и криминалистика. Нарочито велике користи има ова последња од научних искустава и новина. У најновије и најинтересније појаве на пољу криминалистике долази *судски хемичар*; посетимо његов лабораториум.

Модерни судски хемичар живи обично у великој вароши већ и за то, што му за то стоје на расположењу научна средства за испитивања, којих у мањим местима нема. Он није чиновник, већ приватни предузимач, заклет као стручњак; полицијске власти имају с њиме уговор, по коме он има одмах да предузима испитивања за одређену награду. Он се плаћа »на парче«, то јест приватни и власти награђују га за сваку услугу, коју им пружи.

Судски хемичар од позива има обично одређен територијум, ну са свим је погрешно што публика схвата, да судски хемичар има као најглавнији посао истраживања код убиства отровом. Од њега се траже још много више ствари, ма да убиства отровом чине важан моменат у његовим лабораториумским радовима. Далеко већи део рада судског хемичара јесте *испитивање средстава за храњење*.

Од како је законом казнимо фалсификовање средстава за храњење и уживање, полицији је наравно био потребан неко, који ће са сигурношћу утврђивати фалсификат тамо, где то лажици не могу да опазе. Полицијске власти неприметно купују у своме реону код трговаца, дрогериста, винара ит.д. у извесним размацима времена пробе, и шаљу их судскоме хемичару на испитивање. Нађе ли судски хемичар, да су ствари фалсификоване, полиција шаље фалсификаторе пред суд, и хемичарево тврђење игра велику улогу као доказ кривице. Али не треба мислити, да су та испитивања увек лака и проста. Судски хемичар има на пример да донесе одлуку, да ли је нека проба коњака »добра«, пошто су већ стручњаци, као гостионичари или фабриканти коњака већ дали мишљења, која једна другом директно противурече. Или да да мишљење, да ли у пиву има довољан број процената неких корених састојака, док се дотле десет других стручњака није могло сложити у томе, да ли је довољан број процената.

Па чак и тако честа фалсификовања млека зачуђавају судског хемичара, када сазна, да су фалсификатори пронашли неки нов начин. Млеко фалсификују натроном, истуцаним телећим мозгом, брашном, штирком, гипсом, па сем директних фалсификовања, хемичар налази у млеку и средства за конзервирање, која треба да уклоне кварење течности, али која су по здравље опасна, као на пример салицилну киселину, боракс, борну киселину, и различите нитрате.

Будапештански полицијски хемичар нашао је једном приликом у паприци, која му је дата на испитивање, у опште само седам процената праве паприке, остало је био оксид гвожђа и гипс. У другом случају није било у проби у опште никакве паприке, већ само — пилотина и кукурузно брашно, анилином црвено офарбани.

Ну и трговци и фабриканти служе се помоћу судског хемичара, када дођу у овађу са лиферантима. У индустријској области има колосалних фалсификата. Познати берлински судски хемичар доктор Језерих нашао је, да је у једној фабрици кожа била отежана тиме, што јој се додавало осам процената шећера од грожђа. Тај додатак дао је кожи својство, да упије двадесет и седам процената влаге, што значи, да је целокупно отежање коже било тридесет и пет процената, те је тако купац оштећен био по сваком килограму коже, коју је куповао, са деведесет пенига.

Ко осети, да је таквим начином оштећен, узима у помоћ судског хемичара, да би му овај пружио материјалних доказа у кривичној парници. Хемичар има још да испитује сирове продукте, мануфактурне робе, боје, петролеум, зејтин, вино, играчке, парфеме, цигаре, дуван, ликере, масло и т. д.

Већ та врста рада једнога судског хемичара толика је, да му није могућно да буде сам у своме лабораторијуму. Њему су потребни помоћници, ради припремних радова. Манипулације одсуднога значаја мора увек сам да предузима, јер се

пред судом он појављује као сведок, и има да се закуне, да је сам вршио експерименте и испитивања, и стекао уверење, о доброј или кварној роби само на основу сопствених разматрања.

Криминално-судска потреба хемичара изазива захтев, да се лабораторијум његов одели на два дела: на одељење, где се врше испитивања на захтев полиције и на одељење за испитивања на захтев приватне публике. Код криминалних ствари мора хемичар, у највећем броју случајева да искључи свако друго лице, па и најбољег свога помоћника, сем ако и овај није као и он заклето стручњак. Све ствари, које се повере хемичару држи овај под кључем и не сме их нико дирати, да се не би десило, да се још у лабораторијуму изврши промена предмета, које треба овај да испита.

Код криминалних случајева, судски хемичар не ради само са апаратима хемиске лабораторије, не само да кува, већ чешће мора да микроскопише и да се служи увеличавајућим фотографовањем. Баш у криминалним случајевима судскоме хемичару је управо последње средство хемијско испитивање, јер се тим начином испитивања дати предмет обично са свим или делимиче поквири или измени. Често се има посла са врло мајушним предметима. Мало прашине, једва веће од чокидне главе, брижљиво савијено у хартију, био је често цео доказни материјал у каквом криминалном случају, и хемичар има сад да утврди, да ли је био сиви барут, што му је дат у тако малој количини, или је крв, боја или ма шта друго. Често се опет дешава, да хемичар добије за испитивање само две три длаке из косе, које би обичан шушањ однео, али од чега може зависити све добро и зло читаве породице, глава једнога човека.

Прво је микроскопско испитивање, које предузима судски хемичар у кривичним стварима. У неким случајевима најпре узме у помоћ увеличавајућу фотографију, и тек тада прилази хемији.

Успеси, до којих доспева судски хемичар у кривичним случајевима, у много су маха управо чудновати. То нам најбоље може показати, ако испричамо који пример, придржавајући се строго истине.

Поменусмо горе Берлинскога судскога хемичара Доктора Језериха; да наведемо неколико примера из његове праксе:

У Рајнфалцу се посумња на једнога човека, да је убио једну девојку. На плећима те девојке нађена је једна длака, која је по боји и облику могла да буде баш из браде осумњиченога човека. Језерих докаже 1600 пута увеличаном фотографијом, да је то длака каквог старог, жутог, кратко ошишана пса. Газда тога пса пронађе се и најзад се докаже, да је он био и прави убилац.

У другом случају била је борба између убице и његове жртве, једне старе жене. У рукама те жене нађено је косе и ова је имала врло мало, готово никакве корене, да се, по мишљењу доктора Језериха, могло утврдити, да је убилац имао ћелу. Даља истрага повела се над једним ћелавим човеком, и лако је доказано, да је он био убилац.

У трећем случају петнаест капи крви давало је могућност, да се с помоћу спектралне анализе докаже, да је убијен један човек, чију су лешину нашли са свим изгорену; дакле није био угушен. Његов рођени син био је виновник, па да би за турио траг упалио је кућу.

У једној шуми нађоше из пушке убијену девојку. Приликом секције њенога леша нађоше у срцу парченце хартије, које је дошло у срце заједно са смртоносним метком. И поред свих крвних мрља и барутнога дима, доктор Језерих пронашао је, да је то парченце хартије било од судскога позива. На позиву је стајало и име, име убице, једнога кафеџије. —

Од других послова има судски хемичар и фалсификате писмених докумената, ну тај је посао доста лак, само треба имати вешту руку. Хемичар мора с највећом брижљивошћу да приступа томе раду, кад се на пример на каквоме документу сумња да је што радирано или мењано. Он мора оперисати са најмањим делићем те мрље мастила, како не би које писме или број уништио.

Код поштанских фалсификата, има се често посла са отвраним, па опет затвораним писмима, те и ту хемичар има посла са најмањим парчадима хартије или материје за лепљење; мора

да их упоређује и испитује, не би ли дошао до одсудних резултата.

И ту би се могло навести интересних примера из праксе судских хемичара. По смрти једнога сеоскога поседника, појави се једна његова обвезница од 20200 марака. Наследници су знали, да је покојник био дужан само 1200 марака, те затражише истрагу и испитивање обвезнице од стране судскога хемичара. Овај фотографије обвезницу и увеличавањем нађе, да је прва цифра 2 утиснута, да је од првобитнога 1 направљено 0, и да су последње две нуле још једном превучене мастилом, да би се направиле сличнима оној првој нули. Првобитно 2 остало је нетакнуто.

Судски хемичар пронашао је такође једну приличну непријатност за једнога човека, који је био позван пред суд за 21. Он заборава датум, када је требало да предстане суду, па онда направи на позиву 24, у место 21, како не би кривично одговарао. Ну тиме направи себи кривицу од 8 месеца затвора.

Такође сензациони случај фалсификовања докумената откривен је у Берлину. Једном берлинском банкарку дође неки непознат човек и понуди му на продају много талијанских рентских обвезница по 1000 лира комад. Банкар је врло брижљиво испитивао обвезнице, и пошто су бесумњиво биле праве, оригиналне, он их купи као хартије од вредности. После извеснога времена требало је да се рентске обвезнице замене у Риму, и том се приликом пронађе, да се нумере на обвезницама нису слагале. Хартија, штампа, печат — све је било оригинално, али рентске обвезнице опет никако нису могле бити оригиналне, пошто те нумере нису биле уписане у књиге управе талијанских дугова. Тек фотографовањем би откривено, да је ту био рафинирани швиндлерај. Варалица је узео праве обвезнице од 10 лира. Талијански напис *dieci* (десет) брижљиво је избрисао и на место тога уштампао истим, потпуно тачним типом *reч mille* (хиљада).

Вешт судски хемичар може да пронађе и најфиније подвале. Пре неколико година посла једна банкарска кућа из Новог Јорка преко експресне компаније једно писмо новчано са 50.000 долара једној банци у Нови Орлеан. Кад је писмо дошло на место опредељења, било је у њему још само 27.500 долара. У почетку је изгледало немогућно пронаћи лопова. Најзад се лати те ствари судски стручњак у Новом Јорку, доктор Карвалхо. Три печата од новчаног писма била су преломљена. Један од њих био је понова залепљен, пошто је угрејан восак притиснут палцем руке виновникове, тако, да се кожна структура лепо утиснула у восак. Карвалхо фотографије тај отисак и испита га брижљиво микроскопом. За тим је тражио отиске палца у воску од свију чиновника, кроз чије је руке прошло то писмо. Тако добије седам отисака, и са највећом сигурношћу окриви директора филијала Експресне компаније у Новом Орлеану, као виновника тога дела. Нема два човека на свету, којима би била иста структура коже на прстима.

Судскоме се хемичару много олакшава посао, када му власти, истражне или државни тужилац, који му шаљу предмете на испитивање, уједно назначе, шта је за њих најважније. У најмању руку уштедеће хемичар много посла и управити сав свој посао у извесноме правцу. На жалост власти много греше у том погледу. Оне шаљу предмете на испитивања само са сасвим општим напоменама, не дајући обавештења, како стоји ствар, и шта треба у главном утврдити. Баш међу судским чиновницима има таквих, који мисле, да ће хемичар у толико сигурније радити, у колико мање буде „партајичан“. А то и везује руке хемичару, када му је нејасно, шта хоће истражна власт или државни тужилац.

С једне се стране преценује способност и могућност хемичарева, у колико може он да даје помоћи, с друге се, пак, стране потцењује.

Узмимо један практичан пример, који веома лепо оличава услуге хемије, као и то, од колике помоћи може да буде услуга истражне власти.

У једном малом средње-немачком месту нађоше лешину једне женске, и то у води. На глави лешине виделе су се повреде. Личност лешине није била непозната у месту. Повреде на глави могле су бити накнадно задате лешини, док је ова лежала у води. У кратко, није било никакве полазне тачке за мишљење, да ли је ту случај злочина или је несрећан случај.

Истражник по томе делу био је човек необично великога искуства. Кад је лешина секцирана у стомаку и цревима нађено је садржине као и обично, која нема никаквог пресуднога значаја у секцирању. Ну поред тога, истражник узме те остатке из стомака и предаде их хемичару. Овај при микроскоповану нађе, да ту има коштица од свежих смокава. То откривење озари светлошћу целу ствар. У томе је месту била само једна башта, у којој је расла смоква. Тако се бар од прилике знало, где је покојница могла бити. Сада је било још главно да се утврди, после колико је времена, за уживањем смокава, наступила смрт. Такви случајеви долазе често судскоме хемичару. У тим приликама хемичар мора да прави опите у своме лабораторијуму са субетанцама, које слично дејствују као и сок за варење у телу, те да праве покушаје, из којих могу видети, после колико времена наступају промене средстава за хранење слично садржини стомака код овога мртваца. Обично се после четврт часа може тачно утврдити време, које је протекло од јела, док није наступила смрт. У горе поменути случају утврђено је, да је смрт наступила од прилике након једнога сата после уживања свежих смокава. Сада није требало много муке, да се открије, да је убилац био баштован, у чијој су се башти налазиле смокве. Та је женска била пређе његова љубазница, и тада му је била дошла, не би ли он остварио обећања. Он јој је дао да једе смокава, изашао је с њом у шетњу поред обале, ту је претукао и бадио у воду. То је све открио микроскоп и оштроумност хемичарева, ну и то је било само тако могућно, што је дотични истражник био великога искуства и у стању да даље види и мисли, но што се то обично ради.

Код случајева тровања хемичар мора да прави врло опсежне, досадне и тешке опите, нарочито ако се има посла са арсеником, кад је већ научним испитивањима доказано, да тело свакога нормалнога човека има извесну количину арсеника. У врло многим случајевима хемичар не налази ни трага од отрова у остацима јела, течностима или пробама из стомака, које му се стављају на расположење, и тада његово испитивање служи томе, да скине љагу неправедне сумње са човека, који је у ту несрећу пао што се „тако говори,“ или из освете или другим којим несрећним случајем.

Да, хемичарева се лабораторијума много чешће лађају браниоци, кад је ствар у томе, да се разбије сумња, која је бачена на извесну особу. У хемичаревом се лабораторијуму често сазнаје, колико мало има вредности она изрека: „Глас народа — Бојжи је глас!“ и из како мало разлога може пасти сумња на кога човека, све да он никада није имао злих намера.

Старија криминална дела пуна су страховитих прича о случајевима тајнога тровања, која нису постигана, што је жртвама даван отров кроз уста, већ кроз ране и на друге начине. Модерна је судска хемија доказала, да је таквих случајева бивало; само то су били већином покушаји самоубиства, а не убистава. Сваки отров, који је ушао у тело кроз уста и прошао путевима варења, има промена или бар добива присмесе, које доказују, да ту има отрова. Сви други отрови, који су дошли у тело споља, н пр. убризгавањем испод коже, сипањем у отворене ране и т. д. показују са свим други карактер.

Има људи, који убијају себе с намером, да то остане тајна; то је обично случај, кад неко хоће да обмане осигуравајуће друштво, како би његови наследници примили осигуравајућу суму. Такви се људи одлучују на убризгавање отрова испод коже, како не би задали себи никакву рану, а отров би отишао целим телом. Секцирање лекарско нема никаква успеха. Слузне покожице органа за варење нетакнуте су, дакле нема изгледа за отров. Али хемичар може да докаже отров, шта више може да докаже, да отров није дошао у тело кроз уста, већ споља, и тада се испитивањем лешине са сигурношћу могу наћи трагови спољашњег убризгавања отрова.

Рад је хемичарев са свим илузоран, ако му се не стави на расположење сав материјал, већ извешан део, или ако му се не пошаље бар толико, да му је довољно за експериментовање. Такав се случај може десити, кад се има посла са испитивањем блата, које остаје на обући. Ако се са ђонова скине мало блата и пошаље хемичару, овај ће моћи само казати, из каквих се делова састоји то блато, а никада неће моћи изводити тачне закључке, као када му се стави на расположење цела обућа са блатом, брижљиво спакована.

Професор Грос прича два врло поучна случаја те врсте. У једноме је био један човек, на кога се сумњало, да је извршио

једну похару у некој воденици; у другоме је случају требало доказати, да је оптужени велику суму крадених новаца сакрио у један шупаљ храст, баш уз саму обалу реке. У оба случаја испитивано је блато са њихове обуће, и би нађено, да су блата различна. У првоме случају била је у блату једна повлака брашна, у другоме повлака финога речнога песка. У првоме је случају тај човек ишао са блатњавим ципелама по поду на коме је било просуто брашно, а за тим је опет ишао по блату; у другоме је случају дотични газио прво по блату, за тим по фином речном песку, па опет по блату.

Те је закључке хемичар могао донети само тако, што су му на испитивање послати цели истражни објекти. Да су му послати само неколики грумени оструганог блата, он би могао наћи, да у њима има брашна и речнога песка, али никако не би могао донети закључке, да је један злочинац био у воденици, а други на речној обали.

Ови кратки описи биће довољни, да читаоци стекну појма о значају и важности хемије у служби модерне криминалистике.

По немачком Доб. В. Базић

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ПСИ КАО АГЕНТИ ПОЛИЦИЈСКИ

Употреба паса за чување кућа и имања постоји, као што је познато, још од најстаријих времена. Појединци су од њих стварали личну полицију, која се, у главном, заснивала на њиховој превеликој ревности, оданости и опробаној верности. Зашто се ове њихове добре особине неби могле корисно употребити за чување и одбрану јавне сигурности?

Покушаји, до сада учињени у већини вароши, допуштају предпоставку: да ће пси једног дана постати најдрагоценији и најкориснији помагачи агента полиције сигурности у свакој добро организованог полицији. Наши читаоци заинтересоваће се, нема сумње, подацима које ћемо им ниже пружити из школе ових четвороножних агената, као и до сада добивеним резултатима у Паризу, који су, у свакоме погледу, фрапантни.

* * *

Ко би могло тврдити да прогрес не постоји и за саме животиње? Бар данас лако је побити свако такво мишљење, захваљујући оштроумности помоћу које се ми користимо њиховим инстинктима и природним даровима. Ово нарочито вреди за псето, чије се функције из дана у дан умножавају. Његовим, већ многобројним атрибуцијама, скоро су додате још две нове, а то су: поштар и ватрогасца. Поштанска администрација у Канади, већ се у велико користи брзином паса са Лабрадора и Гренланда за разношење писама, нарочито преко зиме, док се у Клондике-у они употребљују као ватрогасци, који скачу у највеће пожаре са шмрком за гашење. Поред овога, и Белгија је у последње време предузела, да од пса створи агента сигурности.

За ову колику генијалну толико и срећну идеју, има се захвалити г. Вану Веземају, главном комесару полиције у Гану. Већ од дужег времена пси се у Белгији употребљују за многобројне послове, као што су: вучење млекарских колица, превлачење поврћа, разношење рубља и т. д. Руковођен овим, г. Ван је покушао, па и успео, да корисно употреби псето и за службу полициску. Добивени резултати били су извршни. У појединим срезовима где су пси били употребљени као агенти сигурности, крађе и злочинства смањили су се за $\frac{2}{3}$.

Ган је велика варош, испресецана многобројним каналима и окружена богатим фермама и великим баштама, које су од ње створили важан трговачки центар за продају биљака и цвећа. Пољске скитнице и лађарски радници пустошаху стално пространа поља и расаднике који, због своје удаљености од вароши, не могаху бити чувани у довољној мери. Шта више, дешавало се и, то врло често, да су полиц. агенти, приликом обилажења ових поља и расадника, били изложени озбиљним ноћним нападима, па и самим убиствима. Да би све ово предупредио,

г. Ван затражи и доби од управника вароши овлашћење за организовање једне полицијске службе помоћу паса, а сâм лично изради најбрижљивије прописе о поступању с њима. Прописи ови у главном се засниваху на благом поступању са овим племенитим животињама. Агенат кога би ухватили да бије псето био је веома строго кажњен.

Научити псето да с пуним правом зауставља поједине личности, а да их, том приликом, ни мало не повреди, једна је од највећих тешкоћа за вршење њихове полицијске службе. Да би се у овоме успело, употребљују се, за прве покушаје, дрвене лутке, које представљају, што је могуће тачније крађивце и скитнице. Ове лутке постављају се у положај човека који се крије и, том приликом, псето се тутка на њих. По што се, на овај начин, оно навикне да лутку само ухвати чврсто, не повређујући је ни најмање, прелази се у другу периоду дресуре, у којој је лутка замењена живим, и по све рђаво одевеним човеком. Да би се пак избегла свака опасност, која би могла наступити и услед претеране ревности, „ученицима“ се меће корпа на њушку. На крају 4 месеца школовање је потпуно довршено. а питомац се увршћује у „ранг-листу.“

Сем овога, пси се још обучавају у вештини пливања, хватању бегунаца под водом, спасавању утопљеника, прескакању зидова и т. д. После свега овога, више је но извесно, да ће сваки крађивац, који би се ноћу срео са једним од ових четвороножних агената, проћи врло рђаво, бар за $\frac{1}{4}$ часа.

Полиција у Гану притежава данас 21 псето, од којих је свако дресирано на начин који смо изложили. Сви припадају раси овчарских паса. Једни од њих домороци су, а други су добављени из Русије, или Брија. Преко дана они се одмарају у малим колебама, подигнутим у башти префектуре, а од 10 часова у вече отпочињу службу. На знак звона сви отпочињу на мах лајати, хотећи тиме изразити своју радост за пољем. Служба им траје до 6 часова из јутра. За храну добијају, два пута дневно, обилну количину: супе, меса, пиринча и хлеба. Сем овога, даје им се још, пред полазак на службу, по једна кришка хлеба и по један нексимит.

Што се тиче униформе ових нових „агената,“ она се састоји из једне кожне огрлице, обложене с поља малим и честим челичним клинцима, коју носе око врата. За ову огрлицу окачена је једна медаља, на којој је исписано име „агента,“ његов дан рођења и адреса биро-а коме припада. У место капе, имају на њушци металну корпу, која је тако исплетена, да им допушта пијење воде, али им потпуно забрањује свако јело. Ова их корпа чува од могућих покушаја тровања. У осталом, она је тако удешена, да се, у случају потребе зуба „агентових,“ може врло брзо скинути.

Као год што агенти носе огртач за време кише, тако и њихови четвороножни помоћници имају преко леђа, у истим приликама, један мали покривач од угасите чоје. Све ове ствари: огрлице, корпе и огртачи, као и ланци помоћу којих агенти воде своје помоћнике, смештене су, преко дана, у нарочитој одаји, и то понаособ за сваког „агента.“ Нарочита надзорница брине се, да ови предмети буду увек у добром стању. Свему изложеном треба додати још и врло честе посете марвеног лекара, па тек онда појмити колико се брижљиво негују ове животиње!

Свако псето прати, преко ноћи, по једног агента сигурности. Служба почиње обилажањем најудаљенијих имања, а по свршетку истог, псето се пушта с ланца. Удаљено од свога господара, највише за 150 м., оно обилази најмрачније кутиће и, њушећи, испитује са урођеном му способношћу, да ли какав крађивац или скитнице, није прикривен у близини? Чим је открило ма шта сумњиво, оно отпочиње јако лајати, извештавајући тиме свога шефа о могућој опасности и позивајући га, у једно, да се приправи за напад или одбрану. У случају сумње у успех борбе, псето трчи у најближу стражару и захтева помоћ.

Поред неоспорних користи од употребе паса за полиц. сигурност, добро им је особина још и у томе, што њихово издржавање стаје врло мало. Израчунато је, да се на једно псето не потроши више од 6 суа дневно, у коју суму улазе и

рачуни: марвеног лекара и кројача. Полиција у Гану троши год. 2300 дин. на 21 псето. Ови пси потпуно замењују службу десеторице ноћних стражара, чије би издржавање, у најмању руку, стало 10.000 динара год.

Задивљени резултатима добивеним у Гану, и вароши Шарлро-а и Анвера организовале су одмах псеће бригаде. Што се тиче париске полиције она је добавила псе из Нове-Земље који су, под управом агената пливача, извежбани за спасавање самоубица из Сене. То су веома лепе, интелигентне и необично храбре животиње које, без икаквог устезања, скачу у воду чим се што догоди. Као у Гану, тако се и овде њихова дресура изводи помоћу лутки. У један нарочити рибњак, око кога они обилазе, баца се лутка која плива по води. Под утицајем агента псето скаче у воду, узима лутку у своје чељусти и износи је на земљу. Увећавајући постепено тежину лутке, због чега опет она све више и више тоне, пси се навикавају да се гњурају, и испод воде траже предмет који тоне. По свршеној дресури у овоме рибњаку, прелази се на обалу саме реке — кеј турнелски. Један од агената, подражавајући човека у очајању, покушава сада да скочи у воду, а псето се опет обучава да га у томе спречи. Највећа тешкоћа у овој дресури састоји се у навикавању псета да зубима не притискује много тело утопљеника. Ово пак, постигава се само дугим стрпљењем и нежношћу.

Поједине од ових животиња необично су даровите. Једна од њих, која је у списку била записана под именом „Париз“, и која није имала више од годину дана, могла је наћи, у дубини од 3 м. испод воде лутку оптерећену камењем и извући је на обалу, камо ју врло брижљиво чувала, све до доласка агента. Ово исто псето извршило је, приликом једне пробе пред вицедиректором општинске полиције г. Мукемом, у првим скоковима и за најкраће време све добивене задатке.

Пси гњурачи носе о врату огрлицу са натписом: „Полицијска префектура-гњурачка бригада“. Свако од њих придодато је на службу једном подбригадиру или агенту. За данас се псећа бригада састоји из 9 „агената“ али постоји намера, да се сваком агенту гњурачу, а њих има 22. набави по једно псето. Као год они у Белгији, тако и пси у париској полиц. добијају два пута дневно за храну: хлеба, меса, варива и ланеног зрневља.

Поред изложеног, пси гњурачке бригаде у Паризу оптерећене се, у најкраћем времену, још једном новом дужношћу, која ће се састојати у мотрењу на кејове и мостове Сењске. Позната је већ ствар, да ова места служе, преко ноћи, за прибежиште великој маси сумњивих и проблематичних личности. Тако је исто и са пристаништима париским, која су преплављена безпосличарима и протувама.

Као што се из овог кратког излагања види, користи од употребе паса у служби полиције, одговориле су потпуно очекиваним надама. Помоћу урођених им физичких особина: живости, опрезности и оданости, они су у стању да виде и оно што човек не опажа, и осете што људи никад не могу осетити. Само, пак ово је довољно, па да се њихова служба у полицији што пре генерализује.

С француског Д. Ђ. А.

У СТЕПИ

од Максима Горког

3

— Баш би требало, рече студент, тресући своју ћошкасту главу...

Ми појемо да узмемо оно што смо покупили за ватру и што смо оставили на гомили тамо где нас је претећи узвик столарев задржао; запалисмо и у скоро смо седели око ватре. Ватра је полако горела у овој тихој ноћи, осветљавајући наш мали круг. Спавало нам се, и ако смо два пут са задовољством вечерали.

— Пријатељи моји! повика на једанпут столар.

Он је лежао на три корака од нас и изгледало ми је у тренутку да је гуњао нешто.

— Шта? рече војник.

— Могу ли да се приближим вама... ватри? ја умирем. Све су ми кости изломљене... О, Боже мој ја никад нећу доћи кући... ја добро осећам...

— Хајде, допузи доведе, одобри студент. Лагано као да се боји да изгуби ногу или руку, столар се приближи ватри пузећи. То је био крупан и претерано мршав човек; његове мутне и огромне очи изражавале су тугу која га је мучила.

Његово искривено кошчато лице било је, према црвенкастом пламену дрвећа које је горело, земљано жуте боје, као лице у мртваца.

Дрхтао је целим телом и уливао готово презриво сажаљење. Пруживши крај ватре своје дугачке и суве руке, он је трљао своје кошчате прсте чији су зглавкови полако пуцали.

Било је одвратно да га човек види.

— Како си ишао пешке у таком стању? Ти си дакле тврдица, реци? упита га војник муклим тоном.

— Саветовали су ме... Не би требало, говорили су ми, ићи водом...

Преко Крима треба ићи... Има ваздуха... Али ја, ја не могу да идем. Умирем, пријатељи моји... Умрећу овде са свим сам у сред степе... Тице ће ме јести, и нико то неће знати... Моја жена... моје кћери непрестано ће ме чекати, — јер ја сам им писао — а киша ће испирати моје кости... О! Боже мој! Боже мој!...

И поче да урла као рањен вук.

— О! ђаволе! повиче војник већ бесан, једним оком он беше на ногама. Хоћеш да ћутиш? Зашто не остављаш на миру добре људе? Ти цркаваш? Па добро, цркни, али ћути.

Коме си ти потребан?

Ћути?

— Млатни га по глави, предложи студент.

— Хајде да легнемо, рекох ја... А ти ако хоћеш да останеш поред ватре, престани да урлаш...

— Јеси ли чуо? рече војник увек свиреп.

Мислиш ли да ћемо те жалити и неговати, зато што си у исто време бацио хлеба и пуцао! Видите ли ви овог ђавола урликала?... Други на нашем месту... Најзад...

Војник ућута и опружи се на земљу.

Студент је већ био легао. Легнем и ја.

Столар, обузет страхом, згрчи се поред ватре, гледећи у њу и не говорећи ништа. Ја сам лежао десно поред њега и чуо сам како му цвокоћу зуби. Са леве његове стране лежао је студент, који је већ био заспао; сав згрчен. Војник са рукама прекрштеним под главом посматраше небо.

— Каква ноћ, а? Има звезде... и топло је, рече после неколико минута. Не, погледај само небо. Изгледа као неки покривач. То је оно... ја много волим, у истини, овај скитнички живот. Истина је да је често зима, а неки пут дође глад; али у накнаду за то, каква слобода!... Ништа боље... човек је господар свога живота... Можеш откинути себи главу са зубима и нико ти неће ништа рећи...

То је добро. Био сам ових дана гладан, и био сам и рђав. То ми не смета да сада легнем по својој вољи и да гледам небо... Иагледа ми као да звезде хоће да ми кажу! »Тако, тако, пријатељ. — Лакудине, живи ти на земљи и не уступај ником е...« Да... Ја имам чисто срце... И ти... Чујеш ти тамо, столару! Немој да се љутиш, и не бој се ничега... Ми смо појели твој хлеб, а то баш није ништа... Ти си имао хлеба, ми га нисмо имали, појели смо твој... А ти, дивљаче, ти пуцаш на нас... Како, зар не разумеш да једно тане може да рани човека? Ја сам те на једанпут омрзнуо, и да ниси пао, ја бих те добро издеветао за твој безобразлук... Што се тиче хлеба, ти ћеш себи купити сутра у Перекопу... Ти имаш новаца, ја знам добро... Да ли те одавно хвата грозница?

И још дуго ми је у ушима зујао дубок глас војников и дрхтећи глас болеснога столара.

Мрачна ноћ, готово црна, непрестано се спуштала још ниже на земљу, и свеж ваздух, оживљавајући ваздух, продирао је у моје груди.

Са огњишта нам је долазила подједнака светлост и окрепљавајућа топлота. Очи су ми се склапале, и кроз полу сан, нешто што чисти и што умирује лебдело је пред очима.

— Дизи се! брзо!

И хајдемо!

Уплашен, отворих очи и једним скоком бежах на ногама, војник ми је помагао и вукао ме јако за руку.

— Хајде, брже!... жури!...

Његово лице беше тужно и забринуто. Погледах око себе сунце се рађало и један већ ружичасти зрак падао је на модру и непомичну фигуру столареву. Уста му беху отворена. Поглед његових избечених очију беше стаклен и изражаваше ужас. Одело му је било испепано на грудима, и положај који је заузео био је са свим неприродан. Студента није било.

— Па добро! зашто ме гледаш? Хајдемо! кад ти кажем, прихвати војник значајним тоном вукући ме за руку.

Он је мртав? упитах ја дрхтећи од јутарње свежине.

— Ја држим, зацело. Кад би те удавили, и ти би умро.

— То је студент... он га је... повикав ја.

— А него — шта ти мислиш, које? Може бити ти! Или ја? Да... Није глуп, тај научењак; он је добро свршио обрачун са овим... а своје другове оставио је овде у лепом положају. А! да сам знао, ја бих га удавио, тога студента! Да ја бих то урадио једним ударом. Један добар удар песнице у слепе очи... и један гадан човек био би мање на свету! Али да ли ти само знаш шта је урадио? Сад морамо тако да идемо да нас ни једно човечје око не види у степи... Јеси разумео? Столар — њега ће наћи још данас и... ево једног човека убијеног и опљачканог, то се лепо види... И онда ће нас потерати, вребати. »Одакле идете?«... »Где сте провели ноћ?« и свршиће се тиме, што ће нас ухапсити. И ако немамо ништа при себи, код мене је ипак револвер у џепу. Ето на чему смо!

— Вади га, посаветујем ја војника.

— Да га бацам, понови он, замишљен... То је ствар од вредности... И још сигурно није да ће нас ухапсити. Не, ја га нећу бацити...ко може знати да је столар имао оружје? Ја нећу да га бацам... Вреди три рубље... има и један куршум унутра..., Врага! Како бих радо избацио овај куршум у уши нашег драгог пријатеља! Одneo је и новац, тај пас! Триста му громава!...

— А кћери столарове?... рекох ја.

— Кћери? Какве кћери? А! Кћери тога? А?... Ба!... Оне ће порастати, нећемо се ми њима оженити... то се нас не тиче... Бежимо дакле, брже... Где ћемо?

— Ја не знам... свеједно.

— Не знам ни ја, и ја мислим да је свеједно. Хајдемо десно, биће сигурно море с ове стране.

Ми ударисмо десно.

Погледах иза себе.

Далеко од нас, у сред степе, дизаше се једна мрачна маса, а више тога сунце сијаше.

— Гледаш да није оживео? Не бој се, неће трчати за нама... Види се да је научењак навикао на такве ствари, доброга је опремио... О, драги куме... Ето како су нас лепо насадили!... Да мој пријатељу! Људи се кваре... Да, они постају гори с године на годину!

Закључи војник растужен.

Пуста и нема степа, обасјана сунцем, простирала се око нас, спајајући се у даљини на хоризонту са небом светлост која је сада целу обасјава, тако је блага, тако чиста, тако племенита, да свако неправедно и црно дело изгледа немогућно посред те велике слободне равнице коју покрива плаво кубе небеснога свода.

— И поред свега тога ја сам гладан као вук, рођаче! рече мој друг, савијајући једну цигару.

— Шта ћемо јести данас и како?

— То је питање!

Овде се свршава повест приповедача, — мог суседа у болници. Он додаде:

— То је све. Ја сам се опријатељио са тим војником и заједно смо ишли до карског округа. То је био врло добар и врло искусан човек, прави тип скитнице без крова и ватре... ја сам га много ценио. До Мале Азије ишли смо један поред другога, затим смо се изгубили...

— Сећате ли се кад год столара?

— Као што видите, или боље, као што сте чули.

— И... ништа?

— Шта хоћете да осећам, рече он са осмехом.

Ја нисам никако крив због онога што му се десило.

Каошто ни ви нисте криви због онога што се мени десило...

И нико није ни за шта крив, јер ми смо сви... животиње!...

БУЛИЈА

СЛИКА ИЗ ТАЛИЈАНСКОГА ЖИВОТА

Једнога облачнога и кишовитог дана налазио сам се са неколико својих путних другова у маломе месту Ф. у средњој Италији. Околина је била дивна, те се решисмо да ту останемо целога дана, правећи излете. Стигли смо били рано у јутру по бури и киши, и кад смо дошли у малу нечисту кућицу, која нам је служила као скровиште, време се ни мало не поправи, те нам тако поквари све планове за излете. Кад смо доручковали, приђем ја прозору мрзовољно, да гледам кишу, која је као из кабла лила. У том приметим читаве групе људи, који су, и у пркос томе рђавога времену, сви ишли у истоме правцу.

»Тако, куда иду сви ти људи?« упитам ја келнера.

»Зар господа нису чула? Данас је претрес Булији Савијери, и биће јој изречена пресуда.«

»Ко је та Булија Савијера?«

»Једна млада жена, која је убила свога мужа.«

»Какав ужас! Да ли се верује, да је она збиља крива?«

»Да, бесумње.«

»А шта је узрок њеноме злочину?«

»О томе се баш ништа не зна, али се данас нада, да ће се она изјаснити и истину открити.«

»Је ли далеко одавде суд? упита један мој друг.«

»Није, мало даље у оној улици. Можда бисте имали вољу да присуствујете претресу?«

Ми се погледасмо и најзад решисмо, да идемо, пошто нисмо имали ништа друго да радимо; келнер нас само пожури, ако хоћемо да уграбимо добра места.

Кад смо ушли у салу, ова је била већ препуна радозналаца.

Кад се ми пријависмо, настаде на мах тишина, и одмах нам направисе места, тако, да смо сели у прву клупу, баш где се налазе оптужени и сведоци.

Пре но што смо још добро и сели, ларма опет настаде, док се не отворише с леве стране једна врата. Тада наста нема тишина, као да нико не дисаше.

Тренутак за тим уђе у салу оптужена, у пратњи једнога судскога служитеља.

Простота одећа ни најмање није могла да утиче на изванредну лепоту и стаситост њену. Изгледала је веома млада; како сам доцније сазнао, тек шеснаест година. Лице јој је било врло бледо, профил шлеменит, усне заокружене као у детета, пуне и чврсто приљубљене једна уз другу.

Највећа јој је била драж у густој, коврчастој коси, црвенозатворене боје, какве има код жена у извесним крајевима Италије. Била је висока, танка, али нежне грађе.

Са свога сам места могао врло добро сваку маленкост да посматрам. Док је судија стављао обична питања, она је гледала у земљу. Бледо лице имало је хладан израз, али ни мало пркосан ни груб. Ја сам веровао, да је то лице у срећним данима морало бити убаво и љупко, јер су црте биле меке и fine.

На питања судијина одговарала је тихо, ну без усезања.

Оптужба противу ње гласила је од прилике овако:

»Булија, кћи сада већ покојнога Ватеа, пре шест месеца удала се за младога пастира Ђована Савијеру. Живели су срећно, и нико није сумњао, да је било што између њих, док није једнога дана Савијера убијен у своје кревету.

Грло му је пресечено великим ножем, тако, да је гркљан нађен на патосу поред кревета.

Булију су нашли са крвавим рукама и хаљинама. Није се опирала, кад су је затворили и окивали. Ну на првим саслушањима је ћутала. Данас је требало да буде саслушано неколико сведока, па се надало, да ће се обелоданити цела ствар.

Први је сведок била мати оптужене. Са сузама и јецањем причала је шта је знала. При првом звуку њена гласа Булијиним телом прође лака дрхтавица, диже у пола трепавице, затвори их одмах за тим, па опет остаде хладна и мирна.

»Ах, шта треба да кажем о својој несрећној детету«, жалила се мати, »ви знате, господине судија, као и сви ви сакупљени, да је она била наш сунчев зрак, срећа живота нашега! Ђовани Савијера била је њена једина љубав, она га је одавна љубила, и онога дана, када је постала његовом невестом, била је најсрећнија у животу. Никада нисам чула ни

једне ружне речи између њих двога. Булија је била увек смерна и добра, ма да се каткад Ђовани показивао као претерана тврдица и среброљубац! Ах, господине судија, ја не могу веровати, да је она учинила то ужасно дело — Булија, моје једино дете, реци, да ти ниси учинила то дело!«

Булија је само ћутала, не мичући се.

Још је повише сведока саслушано, и сви су се слагали у томе, да је млади пар живео срећно. Али за што је она учинила то грозно дело, ако га је она доиста и учинила?

Један брат Ђованијев овако је причао:

»Два вечера пре но што је Ђовани нађен убијен у кревету, враћали смо се са стадима кући. Ја сам читаву недељу дана пробавио са својим стадом горе у брду. Међу другим новостима са села, причао ми је Ђовани о двојици богатих Енглеза, који су били неколико дана у селу. Он је хтео с њима нешто да тргује, али у чему је та трговина била, није хтео рећи. Кад смо се приближили селу, Булија нам дође у сусрет и поздрави нас срдачно и весело. Она узме са Ђованових плећа један нарамак дрва, рекав му смешећи се, да она мора да дели с њиме свако бреме. Била је као и увек весела и разговорна. Ја бих се могао заклети, да јој тада још није ни на ум пала каква црна помисао. Напротив, у Ђованијевом понашању било је нечега усиљенога.

Сутра дан за тим запитам брата, како је са његовом трговином са Енглезима. Њему се лице помрачи, изговори неку пакосну клетву и одговори, да је Енглез отпутовао. Ја сам му се смејао, мислећи, да се тај странац сигурно дивео Булијиној лепоти, и да се сва трговина састојала у Ђованијевој љубомори. Целога дана нисам видео Булију, она је истерала стадо на пашу, рече Ђовани; а то им је био обичај, да се мењају у томе послу. Када сам идућега дана свратио к њима, да запитам Ђованија, хоће ли са мном да иде један део пута, нађох га још у кревету. Кад га викнух, он се не одазва, а кад му приђох ближе, нађох га мртва — са отвореном раном на грлу; на земљи је лежао крвав нож. Ужаснут пођем тражити Булију. Нађем је баш кад је хтела да промени хаљине, а кад је видех крваву, ја се запрепастих и потрчех да јавим целу ствар власти. Више немам шта да кажем, а могао бих се заклети, да је Булија убица мога несрећнога брата Ђованија.«

Његов исказ као да није учинио никакав утисак на Булију, јер је она задржала своју мраморну мирноћу.

Како је страشان контраст био та мирноћа према детињим, меким цртама! Преплануле скрштене руке изгледале су мале и нежне, тако да их је тешко било замислити са ублачким ножем.

Када су саслушани сви сведоци, није остало никакве сумње: Булија је била убица свога мужа — на то бих се и ја заклео. Али за што је она извршила то свирепо дело? Није се могло замислити да је она крива, а да јој није учињена каква страшна неправда. Није било могућно немати сажаљења према томе лепоме младоме створу.

Судија се обрати њој:

»Булија, Савијерина жена, пре но што буде изречена пресуда, ти имаш права да се браниш или да кажеш што год, што би могло ублажити казну. Шта имаш да кажеш?«

»Ништа!« јекну хладно и јасно са гордих усана.

»Да ли ти себе кривиш за то убиство?«

»Да.«

»Кајеш ли се за тај злочин?«

У први мах диже она трепавице и засветлеше два ватрена, црна ока.

»Не.«

»Зар не би желела, да се то није десило, да ти је муж жив и да ниси крива за његову смрт?«

»Не! Да је он у животу, ја бих опет то учинила.«

Она то рече страсним тоном, који се није слагало са њеном пређашњом мирноћом, а из очију севаху јој дивље варнице. Она је била страшна, али је било необично лепо видети је.

»Како си се могла тако променити, Булија?« узвикну благи, достојанствени судија, а то се питање могло читати и из очију свију присутних.

Осмех је једини одговор био — горак, подсмешљив осмех.

»Хоћеш ли нам казати, какав те је разлог навео, да учиниш то дело? Да те није Ђовани мучио љубомором?«

»Ђовани љубоморан?« и опет се горко насмеја.

»Имаш ли што да кажеш, што би ти ублажило казну?«

»Ја то и не желим.«

»Хоћеш ли да кажеш, кад ти је дошла прва мисао на убиство?»

»Само два дана пре тога...«

»А ти си волела Ђованија пре тога?«

Ватрено руменило пређе јој лицем и чини ми се да јој видех и сузу у оку. Али одмах за тим на лицу јој се указа гвоздена хладноћа.

»Пресуда ће се изрећи тек за који дан,« продужи судија: »Свештеник ће Риналдо говорити још један пут с тобом. Можда ће те он приволети на већу отвореност и обелоданити што год, што би могло ублажити казну.«

»Ја сам данас рекла све што сам могла казати,« одговори она хладно.

Судија уздахну и жалосно замахну својом седом главом.

»Води оптужену у затвор,« заповеди он судскоме служитељу.

Кад је Ђулија пошла вратима, држећи се пре као каква краљица, а не као злочинац, паде јој пред ноге очајна мати и обгрли јој колена.

»О Ђулија, Ђулија, једино моје дете, сунчева зрако моја, реци ми само једну реч утехе ради, пре по што одеш, реци да се кајеш, па ће ти и мати Божија опростити! Реци само нешто да се одбраниш, да буде срамота и брука мања, па ћу те притиснути на своје срце, јер си ти опет моје мило дете! Ти си била луда, ван себе, ниси знала шта си радила! Ах, кад си као нежно дете била на мојим грудима, кад си ми као румена девојка помагала у колеби — ах, тада нисам ни слутила, шта ће се догодити. Па и кад си учинила све то, ја ћу се опет молити Богу за твоју душу — о, колико би нам ублажила боле, кад би рекла да ниси била тако свирепа... реци нам, Ђулија, за што си то учинила?«

Ђулија је сва побледела, кад је мати стала нарицати, да се свакоме срце цепало. Груди јој се брзо надимаху, усне јој дрхтаху. Она привуче матер себи, загрли јој врат руком и јецајући прошапта јој, да смо једва ми најближи чули:

»Мати, он ме је продао!«

И за тим паде онесвесна.

Превео: Д. В. Банић

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао Фјодор М. Достојевски

Превео с руског Јефта Угричић

13

Осип је био један од четири куvara, што су их одређивали осуђеници избором у наше две кујне, ма да им је, усталом, стајало потпуно до воље, да се приме или да се не приме таквога избора; а кад приме, могуће је било, ако се хоће, већ и сутрадан отказати. Куvari већ нису ни ишли на рад, и сва им је дужност била, да пеку хлеб и да кувају чорбу (шчи). У нас их нису називали куварима, него (у женском роду) куварицама, усталом, не из презирања према њима, у толико мање, што су се за кујну бирали људи разборити и, по могућству, поштени, него само од миле шале, што наше куваре ниуколико није вређало. Осипа су готово увек бирали, и он је скоро неколико година узастопце био куварица, а отказивао је покадшто само на неко време, кад га је већ сасвим обхрвала туга, а заједно с тим и жеља да кријумчари ракију. То је био човек ретке честитости и смирености, ма да је и дошао овамо због кријумчарења. То је био онај исти кријумчар, високи, здрави момак, о којем сам већ говорио; плашљив од свачега, нарочито од батина, смирен, ћутљив, љубазан са сваким, који се *никада* није ни с ким посвађао, али који није могао а да не кријумчари ракију, и поред све своје плашљивости, просто из страсти према кријумчарењу. Он је заједно са осталим куварима и трговао ракијом, ма да, до душе, није то чинио у онаквој мери као, на пример, Газин, зато што није имао смелости да ризикује на велико.

Са тим Осипом сам увек лепо живео.

Што се тиче средстава за набављање својега јела, њих није требало много. Нећу се преварити, ако кажем, да сам месечно трошио на своју храну свега рубљу у сребру, разуме се, осим хлеба, који је био државан, и покадшто чорбе од кеља, ако сам баш био сасвим гладан, и поред моје одвратности према њој, које је, усталом, доцније готово сасвим нестало. Обично сам куповао парче говеђине, фунту дневно.

Зими је у нас говеђина коштала грош. За месо је ишао на пијацу когод од инвалида, којих је код нас било у сваком казамату по један, ради одржавања реда, и који су сами, добровољно, узели на се дужност, да сваки дан одлазе на пијацу и врше набавке за осуђенике и нису за то примали никакве награде, осим, тако, по какве ситнице. Они су то чинили од своје воље, да мало протегле ноге, иначе не би могли издржати у затвору. Овако су доносили дуван, чај, говеђину, бела хлеба, и т. д. и т. д., изузимајући само ракије. За ракију нису их ни молили, ма да су чашћавали тиме покадшад.

Осип ми је готовио неколико година узастопце све једно те једно — парче пржена меса. Како је то већ било пржено — то је друго питање, али то је и била споредна ствар. Значајно је, да ја с Осипом нисам проговорио две речи за неколико година. Много сам пута почињао говор, али он некако као да је био неспособан да одржава разговор: насмешће се или ће одговорити *јесте*, или *није*, и то је све. Чудно је било чак и погледати на тог Херкула од седам година.

Али сем Осипа, и Сушилов ми је био на руци, поред осталих. Нисам га ни тражио, ни звао. Сам ме је некако нашао и препоручио ми се; чак се и не сећам, како и кад се то десило. Прао ме је. Иза казамата је за ово била удешена велика помијара. Над њоме, у државним коритима, и прало се осуђеничко рубље. Сем тога, Сушилов је сам измишљао хиљаде услуга различних, само да ми угоди: бринуо се за чајник, трчао за разне потребе, тражио које-шта за мене, носио да ми се крпи, што се исцепало, мазао ми ципеле, четири пута на месец; све је ово радио од срца, вредно, као да је Бог зна како био дужан да ово чини, једном речи, сасвим је свезао свој живот с мојим и све је моје послове узео на себе. Никад није, на пример, рекао: »имате толико кошуља, блуза вам је исцепана« и т. д., него увек: »сад имамо толико кошуља, блуза *нам* се исцепала.« Непрестано ми је пиљио у очи и мислио чиме ће ми угодити, те је изгледало, да му је то био цео задатак, мета његовог живота. Заната никаквог није знао, а како је изгледало, само је од мене и добивао по коју

пару. Плаћао сам му, колико сам могао, то јест, по коју копејку, — а он је увек био сасвим задовољан.

Није могао а да кога не послужује, а, како је изгледало, изабрао је мене, што сам се боље понашао од осталих и што сам бољи био на новцу. Био је од оних, што се никад не могу да обогате и да дотерају до нечега и који су у нас стражарили око коцкара, проводећи целе ноћи на мразу, да прислушкују сваки звук на авлији, да не би бануо мајор, а за све ово, добивали су пет сребрних копејака готово за читаву ноћ, а на случај непакње губили све, па и леђима плаћајући. О њима сам већ говорио. Да униште своју личност увек, свуда и готово пред сваким, да у општим пословима не играју чак ни другу, него тек трећу улогу — карактеристика је тих људи. Све је ово у њих некако већ од природе.

Сушилов је био веома бедно момче, сасвим ћутљив и скрушен, чак и утучен, ма да га код нас нико није ни тукао, него је тако већ и од природе био утучен. Ја сам га увек, не знам ни сам зашто, жалио. Нисам, шта више, могао ни да га погледам без таквог осећаја, а што ми га је било жао, — не бих могао ни сам да одговорим. Разговарати се с њиме такође нисам могао; он није ни умео разговарати се, и видело се, да му је то била грдна мука, и тек онда би живахнуо, кад би му, да би се свршио разговор, дао да штогод уради, или га замолио, да оде, да отрчи куда год. Ја сам се, шта више уверио, да му тиме чиним задовољство. Сушилов није био ни висок ни мали, ни леп ни ружан, ни глуп, ни паметан, ни млад ни стар, мало богињав, и у неколико плав. Више одређенога није се о њему могло никад ништа рећи. Само једно: он је, како се мени чини и колико сам могао нагодити, припадао истоме друштву, као и Сироткин, а припадао је једино по својој утучености и трпељивости. Њему су се, покадшто, подсмевали осуђеници, поглавито зато, што се *променио* уз пут, идући са својом партијом за Сибир, а променио се за првену кошуљу и сребрну рубљу. И баш због те незнатне цене, по коју се продао, и подсмевали су му се осуђеници.

Промени се, значи с неким измењати име, па према томе и судбину. Ма како да изгледа чудноват овај факт, ипак је истинит, и за моје време још је постојао у пуном јеку међу осуђеницима, које су спроводили у Сибир, постојао је освећен предањима и одређен нарочитим формама. Из почетка никако нисам могао да верујем томе, ма да се, најзад, десило да сам морао поверовати својим очима.

Ево, на који се начин то ради. Спроводи се, на пример, у Сибир једна партија осуђеника. Иду свакојаки: и на робију, и у руднике, и на насеобине; иду заједно. Гдегод уз пут, хајде рецимо у Пермској губернији, ма који од изгнанника зажели да се промени с другим. На пример, узмимо, некакав Михаил, убилац или иначе крупнији преступник, налази, да му није баш најзгодније, ићи за много година на робију. Претпоставимо, да је то човек лукав, испушен, разуме посао. И сад он мерка когагод из исте партије — мерка најпростијега, најутученијега, најслужнијега, а коме је одређена казна релативно мала: или у руднике на мали број година, или на насеобину, или баш и на робију, само на краће време. Најзад налази Сушилова. Сушилов је био слуга и прогнан само као насењеник. Иде он већ хиљаду и пет стотина врсти, разуме се без пребијене паре, јер Сушилов никад не може ни имати новца, — иде изнурен, заморен, само о државној храни, без и једног слатког залагаја, само у државној одећи, послужујући све за бедан ситан новац.

Михаил западене разговор са Сушиловом; зближи се, чак се и спријатељи с њиме и, најзад, на једном конаку напије га ракијом. Напоследку му предлаже: не би ли се хтео променити? Ја, то јест, Михаил, ето тако и тако, идем на робију, управо не на робију, него у некако „засебно одељење“. Оно, ма да је и то робија, али је засебна, боља, мора бити.

О засебном одељењу, за време његова постојања, нису чак ни међу управним властима сви знали, па баш, на пример, ни у самом Петрограду. То је био такав оделити и засебни кутак у једном сибирском буцаку, и тако малољудан (за моје време је било у њему до седамдесет људи) да му је тешко било и трага наћи. Доцније сам наплазио на људе, који су као чиновници служили и познавали Сибир, који су тек од мене први пут чули, да постоји „засебно одељење“. У Законском Зборнику речено је о њему само шест реди: „У такој се тамници заводи засебно одељење, за најтеже преступнике, све док се не отворе у Сибиру најтежи робијашки радови“. — Чак ни сами осуђеници тога „одељења“ нису знали, да ли је оно вечито или само за неко време. Рок није био одређен, речено је само — све до отварања најтежих радова, и ништа више; — дакле, „вечита робија“.

Није чудо, што није ни Сушилов нити ико из партије за то знао, не изузимајући и самог прогнаног Михаила, који је можда тек једва имао појма о засебном одељењу, судећи по својој злочини, веома тешком, и за који је он већ прошао кроз три или четири хиљаде удараца. Према томе, јамачно га неће послати ни на какво

лепо место. А Сушилов је пошао на насеобину: шта ћеш лепше? „Оћеш ли да се променимо“? Сушилов ђорнут, простодушан, пун захвалности према љубазноме Михаилу, и с тога нема смелости да откаже. Осим тога већ је слушао од сапутника да се може мењати, да се и други мењају, дакле, нема ту ништа необично и нечувано.

Они се сагласе. Бесавесни Михаил, користећи се необичном простотом Сушиловљевом, купује од њега име за првену кошуљу и за сребрну рубљу, које му одмах ту и даје пред сведоцима. Сутрадан се Сушилов већ истрезни; али га напијају опет; ну, а сад је тешко и отказати: добијена рубља у сребру већ је пропијена, црвена кошуља, убрзо затим, такође. Ако нећеш, врати паре. А где да нађе читаву сребрну рубљу Сушилов? А ако не да, дружба (артељ) ће га присилити да да: на ово се строго мотри у такој дружини. А поред тога, кад си дао обећање, а ти га испуни, — и на томе настојава дружина. Иначе ће зло проћи. Испребијаће га, можда, или просто утући; бар га тако плаше.

У самој ствари, ако би дружина ма само и једанпут у оваком послу попустила, онда би нестало и уобичајене промене са именима. Ако би било могуће одрећи обећање и поништити свршену трговину, кад је већ и новац узет, — ко ће је онда испунити? Једном речи, овде је дружинска, општа ствар те зато је и ова гомила у том послу врло строга.

Најзад и Сушилов увиди, да се већ не може измолити, и одлучи се да сасвим пристане. То се објави целом транспорту; е, ту се још по који год дарује и напоји, ако треба. Овима је, разуме се, све једно, да ли ће Михаил или Сушилов отићи до ђавола, а ракија је, међутим, попијена, почашћени су; — дакле и с њихове стране је осигурано ћутање. А на првом конаку врше, на пример; прозивку: дође до Михаила:

„Михаил!“

„Ја!“ одзива се Сушилов.

„Сушилов!“

„Ја!“ виче Михаил, — и отишли су даље. —

Већ нико више не говори о томе. У Тоболску издвајају прогнанике. „Михаилова“ на насеобину, а „Сушилова“, под појачаном стражом, спроводе у засебно одељење. После тога већ није више никакав протест могућан; а како, у самој ствари, и да се докаже? На колико би се година протегла таква ствар? Шта би још било с њиме? Где су, најзад, сведоци? Одrekli би, ако би их и било. Тако је и остало, најзад, да је Сушилов за сребрну рубљу и за црвену кошуљу дошао у „засебно одељење“.

Осуђеници су се подсмевали Сушилову, — не зато, што се промену (ма да према ономе, који је замену лакши посао тежим, уопште гаје презрење, као према свакој будали, која је натрчала на лепак), него зато, што је узео само црвену кошуљу и сребрну рубљу: већ и сувише ништавну награду. Обично се мењају за велике суме, али и то судећи релативно. Узимају чак и по неколико десетина рубаља. Али Сушилов је био тако услужан, тако несребичан,

безличан и за све незначајан, да се њему некако ни подсмевати није могло.

Дуго сам проживео са Сушиловом, скоро неколико година. Мало по мало, и он ми постаде веома одан; нисам могао то да не опазим, јер сам се и ја био врло навикао на њега. Али једанпут, — никада нећу моћи себи то да опростим, — он није нешто по мојој молби испунио а, међутим, тек што беше узео новаца од мене, и ја се заборавих, те му сурово рекох: „ето, Сушилове, новац узимате, а посао не вршите.“ Сушилов ућута, отрча мојим послом, али се наједан пут нешто снужди. Прође два дана. Мислио сам: не може бити, да је то због мојих речи. Знао сам, да је један осуђеник, Антон Васиљев, непрестанце тражио од њега некакав ситан дуг. Јамачно нема новаца, а који се да тражи од мене. Трећег дана му рекох: „Сушилове, ви би, канда, хтели да иштете од мене новаца за Антона Васиљева? Ево вам.“

Ја сам седео у тај пар на постељи; Сушилов је стајао преда мном. Изгледало је, да је био веома изненађен, што сам му сâм понудио новаца, што сам сâм споменуо о његовом тешком положају, у толико више, што је он у последње време, по својој мишљењу, већ премного узео, тако да се није смео ни надати, да ћу му још дати. Он погледа на новац, затим на мене, па се наједанпут окрете и изиђе. Све ме је то веома зачудило. Пођем за њим и нађем га иза казамата. Он је стајао поред тамничке оgrade, лицем према плоту, притиснувши узањ главу и налаktivши се руком на њ.

— Сушилове, шта вам је? упитам га.

Он није гледао на мене и ја, на моје велико чудо, опазим, да је готов да се заплаче.

— Ви, Александре Петровићу... мислите.. отпоче он испрекиданим гласом и старајући се да гледа у страну, — давам ја... за новац... а ја... ја... е-е-ех!

На то се он опет окрете оградом, тако да чак и челом лупну о њу, — и како удари у гласно јецање!...

Први пут сам видео на робији човека да плаче. Једва сам га утешно. И ма да ме је он отада, ако је то било могуће, стао још преданије служити и „бринути се за мене“, ипак сам по неким, готово неприметним, знацима опазим, да ми његово срце никад није могло опростити за мој прекор. А међутим други су му се подсмевали, пецкали га при сваком згодном случају, псовали га покадшто јако, — а он живио с њима добро и пријатељски, и никад се није осећао увређеним. Да, али је врло тешко упознати човека људски, шта више и после дугогодишњег познанства!

Ето, зашто ми се робија није ни могла на први поглед приказати у онако правој слици, као што сам је доцније упознао. Ето, зашто сам казао, да, ако и јесам гледао на све с онако жудном, двоструком пажњом, ипак нисам могао да увидим много што-шта, што ми је било пред самим носом. Као што је и природно, с почетка сам се чудило крупним појавама, које су се оштро истичале, али и њих, може бити, нисам правилно схватао те су само остављали у души мојој једино тежак, неутешно-тужан утисак. Томе је много допринело и моје познанство са А-вом, такође осуђеником, који је мало раније од мене дошао у там-

ницу, и који ме је поразио изванредно мучним утиском првих дана мојега бављења на робији. У осталом, још пре свога доласка у тамницу знао сам, да ћу се тамо наћи са А-вом. Он ми је отровао то прво тешко време и појачао моје душевне муке. Не могу да прећутим о њему.

То је био најодвратнији пример, докле може да се спусти и исквари човек и колико може да убије у себи сваки морални осећај, без муке и без покајања. А-в је био млад човек, племић, о којем сам већ нешто помињао, говорећи, да је достављао нашем мајору све, шта се радило у тамници, и да се дружио са његовим посланим Феђком.

Ево, у кратко, његова историја. Не довршивши нигде започете школе и пошто се у Москви завадио с породицом, која се била поплашила због његовога развратнога владања, дође он у Петроград и, да би добио новаца, одлучи се на једну подлу доставу, то јест одлучио се, да прода крв десеторице људи, да би што пре угодни својој неодољивој пожуди за најгрубљим и најразвратнијим склоностима, ради којих је, окужен Петроградом и његовим уживањима, тако ниско пао, да се, како није био глуп човек, осмелио на безуман и бесмислен поступак. Али га брзо ухвати; у своју денунциацију умешао је невинне људе, остале преварио, те га за све ово послаше у Сибир, у наш затвор на десет година. Био је сасвим млад, тек је почео да живи. Изгледало би човеку, да ће га таква грозна промена у његовом животу морати поразити, да ће изазвати његову природу на ма какав отпор, ма на какав прелом. Али, тај је дочекао свој нов живот, без најмање забуне, чак без најмање одвратности; није се узбудио пред њим морално, ништа се није плашио од њега, сем једино од помисли да мора радити и да се мора растати с колачарницама и с трима женама. Њему се чак чинило, да му је положај осуђенички само одрешито руке за још веће подлости и пакости.

„Робијаш већ и није ништа друго него робијаш; кад је човек, дакле, робијаш, онда већ може да буде и неваљао, и то није срамота.“ Од речи до речи такво је било његово мишљење.

О том гадном створењу сећам се као о каквом феномену. Неколико сам година проживео међу убицима, развратницима и највећим злочинцима, али, то тврдим позитивно, никада још у животу нисам наишао на тако потпуну моралну провалију, тако крајњу, очигледну поквареност и тако безобразну нискост, као у А-ва.

Међу нама је био оцубилац, племић; већ сам говорио о њему; али ја сам се уверио по многим знацима и фактима, да је чак и тај био несравњено племенитији и човечнији од А-ва. У мојим је очима, за све време моје робије, А-в изгледао и био као комад меса, са зубима и стомаком и са неситом и неутољивом жеђу за најсупровијим, чисто животињским, телесним наладама. А да би задовољио и најмању и најћудљивију од тих наслада, био је готов да на најхладнокрвнији начин убије, за које, једном речи, да учини све, само ако би ствар могла остати сакривена. Ништа не претерујем; добро сам познао А-ва.

То је био пример, до чега је могла доспети само телесна страна човечја, кад је не уздржава изнутра никаква норма, никаква законитост. Па како ми је тек одвратно било, да гледам на његов вечито подсмешљиви осмејак. То је било страшило, морални Квазимодо.* — Додајте још томе, да је био лукав и паметан, леп, нешто чак и образован, и да је имао неких подобности. Не, боље пожар, боље помор и глад, него такав човек у друштву!

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један полицијски писар управио је на нас једно овако питање?

Да ли могу полицијске власти, у случају, кад стараоци пупилни не хтедну положити старатељском судији на време новац са рачунима пупилним, или овај упропасте, утаје и т. д., — егзекутивним путем из њихове — старалачке — имаовине, вршити наплату ових сума, на прост захтев старатељског судије, и, да ли овакве продаје старалачке имаовине, имају законске вредности?

На ово питање ми му одговарамо:

У §-у 465. законика о поступку судском у грађанским парницама, јасно је изложено шта се може егзекутивним путем наплаћивати без судске пресуде или решења.

У овом законском пропису није предвиђено да се и наплате овакве врсте могу вршити егзекутивним путем без судске пресуде или решења.

Закон о старатељству (чл. 62. и 85.), не само што је дао право старатељском судији, но му је и у дужност ставио, да води надзор над имаовином пупилном, и над стараоцима који са истом рукују, па у случају кад приметити, да стараоци пупилном имаовином несавесно рукују или је упропашћују, дужан је редовним судским путем тражити прво обезбеђење масених (пупилних) прихода, из имаовине несавесних старалаца, а по том и наплату утајене, или упропашћене суме.

Сем тога, §-ом 280. каз. законика, предвиђена је казна за оне стараоце који са знањем на штету поверених им лица или ствари раде, па било да то чине из свог сопственог користољубља, било у цели да другима неправедну корист прибаве.

Према наведеном дакле, ако стараоци неће из ма којих узрока да положи старатељском судији рачуне и новац пупилни, старатељски судија дужан је прво тражити обезбеду ове суме из њиховог имања, а по том од надлежног суда и наплату. Када суд буде донео своје решење или пресуду и кад то решење или пресуда постане извршна, тек онда полицијске власти могу по таквом решењу или пресуди егзекутивним путем саобразно прописима грађанског судског поступка, из имаовине старалачке вршити наплату.

Ако ли се пак констатује, да је стараоц на своју корист утајио пупилни новац, старатељски судија дужан је кривично оптужити га надлежној власти, који ће по исљећеном делу кривца спровести суду и суд ће својом пресудом поред казне законом предвиђене, осудити

* Главни лице, грбави и хроми звонар, у Иговом роману „Богородичина Црква у Паризу.“ Прев.

несавесног стараоца и на плаћање оне суме, са којом је пупилу оштетио. И ова пресуда кад постане извршном, тек тада полицијска власт може по истој из имаовине старалачке, вршити наплату егзекуцијом али ипак по прописима грађанског поступка по томе, све оне егзекутивне наплате — продаје — које се врше на захтев старатељског судије, без судске пресуде или решења, немају законске вредности.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Николу Радуловића, бегунца из Турске, који је пресудом начелства округа Рудничког, Бр. 8.105 осуђен, да плати 70 динара повчане казне, или да издржи седам дана затвора, и 20 динара таксе на пресуду, због кријумчарења дувана; — па како се сада незна место где Никола живи, начелство окр. Рудничког актом КБр. 2776. Моле све полицијске власти, да Николу живо потраже, и нађеног њему спроведу с позивом на КБр. 2776, или Управи гр. Београда на Бр. 10498.

Антон Јовановића, јорганџију из Крагујевца и његову жену **Марију**, тражи начелство окр. Крагујевачког актом Бр. 5033, с тога, што су 2. ов. м. отишли из Крагујевца, а оставили два детета без икаквог старања. Њему је 40—45 год., просед је, црномањаст, средњег стаса, сувоњав; Марији има 25—30 год., доста младоликаста и лепушкаста; средњег је раста. Нађене треба спровести начел. окр. крагујевачког с позивом на Бр. 5033, или Управи гр. Београда на Бр. 10481.

Љубомира Савића, пивара из Ваљева, који је пресудом прв. суда ваљевског од 11. марта ове године Бр. 7581, кажњен са тридесет дана затвора, па да би избегао издржавање казне побегао је пре 15 дана, тражи начелство округа ваљевског актом Бр. 3854. Њему је 30 година, висок 1.75, плав, брија се, бркова малих правих, нађеног треба упутити истом начелству с позивом на горњи број акта или Управи града Београда на Бр. 10622.

Драгутина Лазића, б. кројача, оvd. окривљеног због преваре тражи кв. палилуски актом Бр. 3285. Он је стар 25—27 год., стаса омаљеног, у опште смеђ, бркова жутих, подужих, брија се. Нађеног треба спровести Управи гр. Београда Бр. 10791.

Софију Ђорђевић, б. проститутку, и **Милеву Стојановић**, служавку, из Крагујевца, тражи нач. окр. Крагујевачког актом Бр. 6047. Оне су побегле из Крагујевачке болнице 13. пр. м. и однеле: по једну кошуљу, по једну сукњу нову, пешкир, две сукње половне и једну кецељу. Нађене треба спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 10876.

Радисава Рисантовића, земљоделца из Скржугнице, среза ужичког, бившег осуђеника београдског казненог завода, који је у месецу фебруару ове године пуштен са осуде, тражи начел. ср. ужичког актом Бр. 2956. Он је стар 35 год., раста малог црномањаст, образа дугих сувоњав, очију црних, бркова црних великих. Нађеног треба спровести начел. ср. ужичког с позивом на Бр. 2956, или Управи гр. Београда Бр. 10294.

Димитрија Петковића, пиљара; из Врање, који је пресудом начел. окр. Врањског Бр. 17240,

осуђен са десет динара новчано, па отумарао незнано где, тражи начел. окр. врањског, актом Бр. 4258. Он је стар 23 год., плав у опште, од одеда има на себи капут, панталоне и на глави шубару, особитих знакова нема. Нађеног треба спровести начел. окр. врањског с позивом на Бр. 4258, или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 9128.

ПОТЕРЕ

Милан Шоковић, из Медвеђе, ср. Трстеничког, окр. Крушевачког, **Богдан Савић** — **Осмаковић**, свирач, из Брачина, ср. Рапанског, окр. Крушевачког, и **Димитрије Стојадиновић**, из М. Врбнице, ср. Расинског, окр. Крушевачког, сви осуђеници Нишког казненог завода побегли су са рада 17. тек. месеца. Од војника сталног кадра, који их је чувао однели су му пушку новог система — брзометку са 20 метака, за тим нож и кагу шајкачу. Побегли осуђеници били су осуђени и то: Милан и Димитрије са по 20 година робије у окову, а Богдан са 7. година робије без окова. Милан је стар 25 година, стаса омаленог, косе смеђе, образа округлих пуних, чеда обичног, обрва црних и ретких, очију зелених, носа правилног, бркова малих и смеђих, уста умерених браде ретке и смеђе, особених знакова нема; у одељу је осуђеничком. Богдан је стар 26 година, стаса

Богдан Савић

малог, косе црне, образа обичних, чеда малог, обрва црних, очију црних, носа малог и широког, бркова малих и црних, уста умерених, браде црне, особених знакове нема. Димитрије је стар 24 године, стаса повисоког, косе смеђе, чеда обичног, обрва смеђих, очију граорастих, црних, образа обичних, носа правилног, бркова смеђих, браде смеђе, брија се, уста умерена, особених знакова нема. Моле се све полициске власти, да живо нареде тражење за одбеглим, и нађене спроведу управи нишког казненог завода, с позивом на Бр. 776. Акт Управе града Београда Бр. 10.647.

Ноћу између 6. и 7. т. м.; непознати лопов, извршио је на опасан начин крађу Антонију

Божићу, прстендији, из Лесковца, и однео му: једно атлазно либаде, два памучна свилом протката чаршава, један мушки плавкаст капут, један прслук чохани плавкасто — зелен, и још неке друге ствари. Моле се све полициске власти да у своме кругу живо потраже лопова, па нађена заједно са покрађом спроведу начелству окр. врањског с позивом на Бр. 5407, или управи гр. Београда на Бр. 11101.

Здравка Станисављевића — Дека —, зв. «буљубаша», а бив. пољак у срезу јабланичком, 14. овог мес. убио је из пушке Михајла Милановића, тежака, из села Мијајлице, у поврату са сабора, па побегао незнано где. Он је стар 50 — 55. год., раста је средњег, доста крупан, бркова и косе црних, просед, на темену ћелав, одевен је био у гунче и чакшире половне, од црног сукна, на ногама опанке, на глави шајкачу. Моле се све полициске власти, да Здравка живо потраже, и нађеног спроведу начел. окр. врањског, с позивом на Бр. 5549 или Управи гр. Београда Бр. 11101.

Никола Шимер, корпар. из Земуна, побегао је 21. овог мес. из затвора Начел. среза посавског у Обреновцу. Њему је 31. год. но по изгледу много је старији, средњег раста добро развијен, у главном смеђ је. На себи је имао шубару, дугачак црни капут и панталоне. Моле се све полициске власти за тражењем Николним; нађеног треба стражарно спровести ср. посавском у Обреновац, с позивом на број 3292. или Управи гр. Београда на Бр. 11129.

СКРЕЂЕ СЕ ПАЖЊА

Априла 17. тек год. београд. полиц. испало је за руком да похвата двојицу универзалних варалица, на чему јој се само може честитати. **Харилаос Политис**, **Харалампије Скумаци** имена ове мале дружине, која је располагала

Харилаос

пасошима свих важнијих држава јевропских и, продајући и залажући исте, дизали новац од

лаковерног света а најчешће од хотелијера. Служећи се овим средствима, а под маском коресподената извесних биро-а у Паризу, пробисвети: **Харилаос** и **Харалампије** обишли су све важније градове на истоку па су најзад дошли и у Јагодину камо су се нашли и здружили са Јулијаном Пачаник, бив. глумицом и касирицом, која је толико очарала «Dr. Харилаоса,» да јој је

Харалампије

одмах понудио срце и руку, и позвао је да му буде «сапутница» у животу, на шта је она у жељи да постане докторком пристаала. Удружени овако, стигли су сви троје у Београд 16. тек. мес. и одмах сутра дан похватани и похапшени. По што су признали ко су и шта су, **Харилаос** и **Харалампије** прогнати су на свагда у Бугарску,

Јулијана

а «Докторка Јулијана» у Аустрију тамо ће, вели, сада тражити каквог грофа или барона. Да се ове варалице неби вратиле у Србију, износимо им слике, скрећући на њих нарочиту пажњу нашим полициским и пограничним власти.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Просјаштво; 2) Телесне и смртне казне. 3) Хемија у служби модерне криминалистике. — III. Поучно забавни део: 1) Пси као агенти полицијски; 2) У Стени; 3) Булија; 4) Записници из мртвог дома. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: Тражи се. — Потере. — Скреће се пажња.